

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

Afgangs- og Aarsprøven

i

Viborg Kathedralskole

i Aaret 1868.

Viborg.

Trykt hos H. Wissing.

Indbydelsesskrift

til

Afgangs- og Aarsprøven

Viborg Kathedralskole

i Aaret 1868.

Viborg.

Trykt hos H. Wissing.

Skoleefterretninger

for Skoleaaret 1867—68.

INDHOLD.

1.	Afgangsprøven	Side 1.
2.	Underviisningen	— 4.
3.	Disciplene	— 9.
4.	Aarets Arbeide	— 17.
5.	Stipendier og Legater	— 31.
6.	Videnskabelige Samlinger	— 35.
7.	Ministerielle Bestemmelser	— 55.
8.	Regnskabsvæsen	— 59.
9.	Om Disciplenes Forhold	— 61.
10.	Indførelsen af en fuldstændigere og selvstændigere Realunderviisning	— 73.

1. Afgangsprøven.

Ved Skrivelse fra Ministeriet af 13de Juni 1867 underrettedes Rektor om, at den skriftlige Deel af Afgangsprøven vilde være at afholde Lørdagen den 22de Juni, Tirsdagen den 25de og Onsdagen den 26de, idet det derhos meldtes, at Underviisningsinspektøren selv og Professor Holten vilde overvære den mundtlige Deel af Prøven; derfor vilde denne være at afholde den 13de, 15de og 16de Juli, Underviisningsinspektøren vilde være tilstede den 13de og 15de, og Professor Holten ogsaa den 16de; Latin, Græsk og Historie maatte da henlægges til de Dage, Underviisningsinspektøren var tilstede, Mathematik og Naturlære til dem, Professor Holten var tilstede; Underviisningsinspektøren skulde sættes til Censor i skriftligt og mundtligt Latin samt i Dansk, Professor Holten i Naturlære og Mathematik; og af 6te Klasses Aarsprøve ønskedes Fransk og Geografi henlagte til de Dage, Underviisningsinspektøren var tilstede, Naturhistorie til dem, Professor Holten var tilstede, saa vidt muligt, i det Mindste for en Deel, uden for den Tid, i hvilken de vilde være beskjæftigede som Censorer.

I Overeensstømmelse hermed afholdtes da den skriftlige Deel af Prøven til de fastsatte Tider. Men

om Aftenen den 1ste Juli modtog Rektor et Telegram fra Ministeren for Kirke- og Underviisningsvæsenet saaledes lydende: „Charaktererne for skriftlig Arithmetik skal ikke komme Nogen til Skade. Nærmere pr. Post.“ Og den 3die samme Maaned ankom et Circulære af 2den fra Ministeriet, som lød saaledes: „Forskjellige Besværinger, som hertil ere indkomne, over den ved Afgangsexamen for studerende Disciple givne Opgave i skriftlig Arithmetik, foranledige Ministeriet til, efter derom at have brevvexlet med Underviisningsinspektøren for de lærde Skoler, at udtale Følgende.

Uden at præjudicere Spørgsmaalet om, hvorvidt Opgaven ligger udenfor de foreskrevne Grændser, vil Ministeriet, da det paa den ene Side ikke er muligt at faae en ny Opgave besvaret uden at gribe forstyrrende ind i den nu lagte Examensplan for samtlige Landets Skoler, og der paa den anden Side ikke kan være Tale om at tilstede en mildere Bedømmelse af Opgaven, idet en meget stor Deel af Kandidaterne have givet Blank op, herved i Betragtning af samtlige Omstændigheder have bestemt:

at Charakteren for den skriftlige Opgave i Arithmetik ved indeværende Examen ikke skal komme Nogen til Skade, medens det er en Selvfølge, at den beholder sin Gyldighed til at forhøje en mulig daarlig Præstation ved den mundtlige Prøve,
samt at Prøven i mundtlig Arithmetik bør gjøres noget fyldigere.

Hvilket man tjenstligst skulde meddele til behagelig Efterretning og fornøden Iagttagelse med Tilføiende, at, for saa vidt den mundtlige Prøve allerede er afholdt, førend nærværende Skrivelse kommer Hr. Rektoren ihænde, ville de givne Charakterer være at for-

andre i Overeensstemmelse med Foranstaaende, uden at der bliver Spørgsmaal om yderligere Examination.“

Fremdeles afholdtes den mundtlige Prøve i Overeensstemmelse med Forskrifterne i ovennævnte Skrivelse fra Ministeriet. Det var første Gang, denne Afgangsprøve afholdtes efter Bekjendtgjørelserne fra Ministeriet af 30te November og 12te December 1864, 20de Mai 1865 og 31te Mai 1866, saa at Charaktererne i de i 6te Klasse afsluttede Fag, nemlig Religion, Geografi, Naturhistorie, Tydsk og Fransk, ikke skulde have nogen Indflydelse paa den endelige Hovedcharakter.

Til Prøven indstillede sig følgende 6 Disciple af 7de Klasse A:

1. **Colding**, Johan Fredrik Andreas, Søn af Provst i Fjends Herred, Sognepræst til Kobberup, Feldingborg og Gammelstrup Sogne i Viborg Amt P. A. Colding, født paa Anholt den 10de November 1846, optagen i Skolens 1ste Kl. den 24de August 1857.

2. **Dohn**, Carl Christian Rudolf, Søn af Adjunkt her ved Skolen C. P. L. Dohn, født i Kjøbenhavn den 13de December 1849, optagen i Skolens 1ste Kl. den 23de August 1858.

3. **Faber**, Julius Emil, Søn af Proprietær H. Faber til Randrup i Vinkel Sogn ved Viborg, født paa Randrup den 11te Februar 1849, optagen i Skolens 2den Kl. den 23de August 1859.

4. **Hagemann**, Carl Vilhelm Theobald, Søn af afdøde Kjøbmand i Viborg S. G. Hagemann, født i Viborg den 2den September 1849, optagen i Skolens 1ste Kl. den 23de August 1858.

5. **Haven**, Lambert Christian von, Søn af Sognepræst til Vive, Ove og Valsgaard Sogne i Hindsted Herred, Aalborg Amt, F. Chr. von Haven, født

i Hassing Præstegaard den 21de Oktober 1846, optagen i Skolens 3die Kl. den 23de August 1861.

6. **Møller, Fredrik Vilhelm Matthias**, Søn af Konsul, Kjøbmand i Lemvig M. Møller, født i Lemvig den 4de August 1849, optagen i Skolens 2den Kl. den 23de August 1860.

Prøvens Udfald sees af den paa næste Side tilføjede Oversigt.

---

2. Underviisningen.

Ved Skoleaarets Begyndelse var Underviisningsfagenes Fordeling mellem Skolens Lærere paa en enkelt Undtagelse nær den samme, som den havde været i det foregaaende Skoleaar, hvorved dog bliver at mærke, at der i forrige Aars Indbydelsesskrift er indløbet en Feil, i det Adj. Ramsgaard er nævnt som Lærer i Historie i alle Klasser, medens det Rigtige er, at Overl. Bahnson, som sagt er ved hans Navn, havde dette Fag i 1ste og 2den Klasse, og Adj. Ramsgaard havde det i de øvrige Klasser. Den ovenfor antydede, eneste Forandring var, at Adj. Greibe havde Tydsk i 1ste Klasse, og Adj. Ramsgaard i 2den. Men det havde alt i længere Tid været kjendeligt, at Adj. Toepfers Helbred led af en Svækkelse, som var i stadigt Tiltagende. Og hans Tilstand forværredes strax i Aarets første Uge saa stærkt, at han efter Lægens Raad fra den 30te September maatte holde sig hjemme for at underkaste sig en Kuur. Dog vedblev han at udføre en Deel af sin Lærergjerning i sit Hjem, som laa tæt ved Skolen, saa at Disciplene kom til ham der i vedkommende Timer. Hans øvrige

Udfaldet af Afgangsprøven ved Viborg Kathedralskole 1867.

	Sum af Char. i de fem Fag ved Aarsprøven 1865 i 6te Klasse.	Afgangsprøven 1867.									Hovedcharakter.	Hebraisk.
		Udarbejdelse i Modersmaalet		Latin, skriftl.	Latin, mundtl.	Græsk.	Historie.	Arithmetik.	Geometri.	Naturlære.		
		Bd. Opg.	Fri Opg.									
Colding, J. F. A...	27 Points	g.	g.	tg.	$\frac{1}{3}$ g.	$\frac{1}{6}$ g.	$\frac{1}{6}$ tg.	g.	$\frac{1}{3}$ g.	$\frac{1}{3}$ g.	Tredie Char. — 35 P.	g.
Dohn, C. C. R.....	29 —	mg.	$\frac{1}{3}$ mg.	$\frac{1}{6}$ mg.	mg.	mg.	$\frac{1}{6}$ mg.	$\frac{1}{3}$ mg.	$\frac{1}{3}$ g.	mg.	Første Char. — 72 P.	g.
Faber, J. E.	23 —	$\frac{1}{3}$ mg.	$\frac{1}{3}$ g.	g.	mg.	mg.	mg.	$\frac{1}{3}$ mg.	$\frac{1}{3}$ g.	$\frac{1}{3}$ mg.	Første Char. — 66 P.	„
Hagemann, C. V. T.	33 —	$\frac{1}{3}$ g.	g.	$\frac{1}{6}$ g.	$\frac{1}{6}$ g.	$\frac{1}{3}$ g.	mg.	$\frac{1}{3}$ ug.	$\frac{1}{6}$ g.	$\frac{1}{3}$ mg.	Anden Char. — 56 P.	„
Haven, L. Chr. von	34 —	$\frac{1}{3}$ g.	$\frac{1}{3}$ g.	mdl.	$\frac{1}{6}$ tg.	g.	$\frac{1}{6}$ tg.	ug.	$\frac{1}{3}$ mg.	mg.	Anden Char. — 37 P.	g.
Møller, F. V. M. ..	35 —	g.	g.	$\frac{1}{3}$ g.	mg.	$\frac{1}{6}$ mg.	$\frac{1}{3}$ g.	mg.	$\frac{1}{3}$ g.	$\frac{1}{3}$ mg.	Første Char. — 64 P.	„

Timer fordeelt mellem flere af Skolens Lærere, dog ikke uden at det blev nødvendigt for en Deel at gjøre en Forandring i det Timetal, der var tillagt nogle Fag; og Fordelingen stadfæstedes ved Skrivelser fra Ministeriet af 21de og 27de September saaledes, at

Overl. Wolle overtog 2 Timer ugentlig Tydsk med det ældste Hold ikke studerende Disciple,
 Overl. Bahnson 3 T. ugtl. Fransk med 3die Kl.,
 Adj. Greibe 2 T. ugtl. Fransk med 4de Kl.,
 Adj. Ramsgaard 2 T. ugtl. Tydsk med det yngste Hold ikke studerende Disciple og

Timelærer Løitnt. Gierding 3 T. ugtl. Skrivning med nogle Klasser uden for det ham fra først af tildeelte Timetal.

Saaledes gik nu Underviisningen indtil den 6te Oktober. Da var Adj. Toepfers Sygdom tiltagen i den Grad, at han ikke mere kunde give nogensomhelst Underviisning. Det maatte da antages for rigtigt at besætte hans Fag fuldstændig efter det dem oprindelig tildeelte Timetal. Men for at dette kunde lade sig gjøre, maatte der søges Hjælp uden for Skolens Læreres besætning. Den fandtes hos Cand. philos. Løitnant i Artilleriet Wissing. Og ved Skrivelse af 19de Oktober stadfæstede Ministeriet Fordelingen saaledes, at Overl. Prof. Wesenberg fik 3 Timer ugentlig Fransk med 4de Klasse,

Overl. Wolle 2 T. ugtl. Tydsk med ældste Hold ikke studerende Disciple,

Overl. Bahnson 5 T. ugtl. Fransk med 3die Kl.,
 Adj. Greibe 4 T. ugtl. Fransk med 6te og 7de Kl.,
 Adj. Føddersen 3 T. ugtl. Fransk med 5te Kl.,
 Adj. Ramsgaard 8 T. ugtl. Latin med 2den Kl. og 2 T. ugtl. Tydsk med yngste Hold ikke studerende Disciple,

Timel. Løitnt. Gierding 1 T. ugtl. Skrivning med
2den Kl. og

Løitnt. Wissing 8 T. ugtl. Latin med 3die Kl.

Natten mellem 11te og 12te Oktober døde Adj. Toepfer; og Skolen mistede i ham en Lærer, der med Iver havde brugt sine Kræfter i dens Tjeneste og, som det kan sees af det Foregaaende, havt en stor Deel af dens Arbeide at udføre. Derefter yttrede Adj. Ramsgaard selv det Ønske at opgive sit hidtilværende Hovedfag Historie og isteden derfor at faae Latin. Den nye Lærer, der skulde beskikkes, maatte altsaa faae Historie som Hovedfag, medens det dog ikke kunde ansees for rigtigt i saa vigtigt et Fag at lade 7de Klasse A skifte Lærer saa kort før Afgangsprøven. Hensynet til en passende Fordeling af Timetallet gjorde det da nødvendigt, at Adj. Ramsgaard endnu for dette Skoleaar beholdt Historie i 6te og 7de Klasse, medens den nye Lærer maatte arbeide i andre Fag, indtil han ved Begyndelsen af det følgende Skoleaar kunde tiltræde Underviisningen i sit egentlige Hovedfag i den fulde, ham tiltænkte Udstrækning. Ved Skrivelse af 11te Januar d. A. underrettede dernæst Ministeriet Rektor om, at Hans Maj. Kongen under 3die s. M. allernaadigst havde beskikket hidtilværende Adjunkt ved Herlufsholms Opdragelsesanstalt og Skole Carl Arnold Leopold Heise til herefter at være Adjunkt ved Viborg Kathedralskole. Hr. Heise indfandt sig saa her ved Underviisningens Slutning i Januar Maaned, deeltog i Censuren til Halvaarsprøven og tiltraadte saa den 10de Februar sin daglige Gjerning som Lærer her ved Skolen, medens han, som sagt ovenfor, først fra næste Skoleaars Begyndelse vil komme til at overtage sit egentlige Hovedfag Historien i den fulde, ham til-

tænkte Udstrækning. Hvad Deel hver enkelt af Skolens Lærere fra den 10de Februar af har havt i Skolens Arbeide, vil sees af følgende Oversigt:

Rektor Lefolii: Dansk i 1ste Kl. og Latin i 7de Kl.	iAlt	17	Timer.
Overl. Prof. Wesenberg: Latin i 6te Kl. og Græsk i 6te — 4de Kl. . .	—	24	—
Overl. Wolle: Dansk i 7de — 3die Kl. og Tydsk i 6te — 3die Kl.	—	19	—
Overl. Båhnson: Religion i alle Kl., Historie i 2den og 1ste Kl., Fransk i 3die Kl. og Hebraisk i 7de Kl. .	—	29	—
Adj. Dohn: Mathematik i 7de — 3die Kl. og med de ikke stud. Disciple, Regning og geometrisk Tegning i 3die Kl. og Naturlære i 7de Kl. og med de ikke stud. Disciple	—	35	—
Adj. Greibe: Græsk i 7de Kl., Latin i 5te Kl., Fransk med 7de — 4de Kl. og Engelsk med 7de Kl. og med de ikke stud. Disciple	—	32	—
Adj. Feddersen: Geografi og Natur- historie i alle Kl. samt Regning med 2den og 1ste Kl.	—	29	—
Adj. Ramsgaard: Latin i 4de, 3die og 2den Kl., Historie i 7de og 6te Kl.	—	31	—
Adj. Heise: Historie med 5te, 4de og 3die Kl., Dansk og Tydsk med 2den Kl. og med de ikke stud. Disciple og Tydsk med 1ste Kl.	—	24	—
Timel. Løitnt. Gierding: Skrivning, Tegning, Gymnastik, Svømning og Riffelskydning med alle vedkom- mende Klasser	—	19	—

Klasse ..	7 a-b	6	5	4	3	2	1
Dansk	3	2	2	2	2	5	6
Latin	9	9	9	8	8	8	„
Græsk	6	5	5	5	„	„	„
Hebraisk	2	„	„	„	„	„	„
Tydske	„	2	2	2	2	3	4
Fransk	1	3	3	3	5	„	„
Engelsk	1+1	„	„	„	„	„	„
Religion	2	2	2	2	2	2	3
Historie	3	2	2	2	2	2	3
Geografi	„	2	2	2	2	2	2
Arithmetik (Regning)	2	2	2	2	2(2)	(4)	(4)
Geometri (Tegning) .	2	2	2	2	(2)	„	„
Naturhistorie	„	2	2	2	2	2	2
Naturlære	1+2	„	„	„	„	„	„
Skrivning	„	„	„	2	3	4	5
Frihaandstegning	„	„	„	„	„	2	2
Sang	2	2	2	2	2	2	2
Gymnastik	2	2	2	2	2	2	2
I Alt ..	38	37	37	38	38	38	35
hvoraf de ikke-stud. Discp. kun have havt	„	„	23	25	30	30	„
Særskilt have disse havt							
Dansk og dansk Stil	„	„	(2	2	2)	„	„
Tydske	„	„	(2	2)	2	„	„
Engelsk	„	„	(2	2)	(2	2)	„
Naturlære	„	„	(2	2	2)	„	„
Mathematik	„	„	(2	2)	„	„	„
og sammen med andre Klasser							
Dansk og dansk Stil	„	„	„	„	„	6	„
Regning eller geome- trisk Tegning	„	„	2	1	„	„	„
Skrivning	„	„	1	1	„	„	„
Frihaandstegning	„	„	1	1	„	„	„
I Alt ..	„	„	37	38	38	38	„

den almindelige Forberedelsesexamens lavere Grad. De afgik nu til Kjøbenhavn for at underkaste sig denne Examen, som de alle bestode.

Fremdeles udtraadte den 12te samme Maaned Ludvig C. Neckelmann for derefter at blive underviist privat. Efter afholdt Afgangsprøve afgik de tidligere omtalte 6 Disciple for at lade sig indtegne som Studenter ved Kjøbenhavns Universitet. Ved det nye Skoleaars Begyndelse indtraadte i Alt 17 Disciple, hvoraf 9 optoges i nederste Klasse, og blandt de øvrige sluttede 3 sig til de ikke studerende i 2den og 3die Klasse. Den 22de Oktober bortreves Bahne Chr. Bahnsen af en ondartet Skarlagensfeber, som har raset her i Byen igjennem hele det sidste Aar og bortrykket mange Børn men dog kun angrebet meget faa af Skolens Disciple. Den 1ste November forlod den nys optagne Georg J. B. S. Toepfer atter Skolen for efter sin Fader, Adjunkt Toepfers Død at følge sin Moder til Kjøbenhavn. Den 1ste Februar opgav Niels M. J. Holmgaard af 7de Kl. B den studerende Vei og forlod Skolen. I Marts Maaned traadte Brødrene Valdemar H. Graae og Christian G. S. Graae ud af Skolen, da deres Fader forlod Byen. Ved Konfirmationen udtraadte tre af de ikke studerende Disciple, nemlig Vilhelm F. Dragheim, Otto C. Sandberg og Claudius H. Vindfeldt. Men i Løbet af April Maaned indtraadte 3 nye Disciple, hvoriblandt en optoges i 5te Klasse som ikke studerende. Saaledes tæller Skolen nu ved Enden af Mai Maaned i Alt 84 Disciple, hvoraf 15 ere ikke studerende. Efter deres Fordeling i Klasserne ere de i Bogstavorden følgende; ved dem alle angives deres Faders Navn og Stilling; ved de ny optagne anføres Fornavnene heelt ud.

7de Klasse A.

1. Brix, Har. L. (Sognepræst J. B. B. til Rødding og Kreibjerg Sogne i Salling).
2. Brix, Jørg. G. O., Broder til Nr. 1.
3. Buchholtz, Hans W. (Sognepr. O. C. B. til Vorde, Fiskbæk og Romlund Sogne ved Viborg).
4. Frandsen, H. Viggo (Sognepr. H. P. F. til Tødse og Erslev Sogne paa Morsø).
5. Harboe, Fred. C. L. (Sognepr. C. C. H. til Dybe og Ramme Sogne ved Lemvig).
6. Lyngbye, C. Aug. (Toldfuldmægtig C. F. L. i Nykjøbing paa Morsø)
7. Mortensen, Fred. J. (afdøde Propriet. N. St. M. til Frøslevgaard paa Morsø).
8. Møller, Sør. A. (Sognepr. C. F. M. til Hygom og Hove Sogne ved Lemvig).
9. Petersen, N. Pet. (Skrædermester J. P. i Viborg).

7de Klasse B.

1. Buchholtz, Heino G. M. H., Broder til Nr. 3 i 7de Kl. A.
2. Dragheim, Andr. L. (Barbeer og Økonom paa Amtssygehuset i Viborg J. B. D.).
3. Graae, Viktor H. (forhenv. Forvalter ved Bane-
gaarden i Viborg N. G.).
4. Jensen, Simon (Møller J. J. paa Krogsgaard Mølle
ved Viborg).
5. Madsen, C. Rud. (Forpagter L. M. paa Thiele ved
Viborg).
6. Rossen, Jes P. E. (Skolelærer E. J. R. i Sjørslev
ved Viborg).
7. Swane, Henr. G. (Provst, Sognepr. H. J. S. til
Føllesløv og Særsløv Sogne paa Sælland).

6te Klasse.

1. Brix, Const. E., Broder til Nr. 1 og 2 i 7de Kl. A.
2. Bruun, Chr. (Sognepr. A. L. B. til Vium, Sjørslev og Almind Sogne ved Viborg).
3. Ipsen, Vilh. (Byskriver L. I. i Skive).
4. Jacobsen, Chr. H. (Branddirektør og Godsforvalter paa Thiele C. F. J. i Ørum ved Viborg).
5. Møller, Carl A., Broder til Nr. 8 i 7de Kl. A.
6. Preisler, Carl L. A. (Gjæstgiver F. C. P. i Viborg).
7. Schrøder, Niels D. (afdøde Skomagerm. E. F. S. i Viborg).
8. Swane, P. Daniel, Broder til Nr. 7 i 7de Kl. B.

5te Klasse.

1. Bülow, Fredrik Otto Christian (General, Kommandør for 2den jydsk Brigade, O. C. S. A. B. i Viborg).
2. Falkenberg, Frdr. H. (Oberst ved 6te Batallion G. A. F. i Viborg).
3. Gerner, Jens C. (afdøde Kaptain C. G. i Viborg).
4. Hammer, Haldor G. V. (Sognepr. Th. L. H. til Rimsø og Kastbjerg Sogne ved Grenaa).
5. Kirketerp, Mort. V. (afdøde Propriet. R. I. K. til Grinderslevkloster ved Skive).
6. Reisz, Chr. F. (Kammesassessor, Amtsfuldægtig A. C. B. R. i Viborg).
7. Rosenkrantz, Frits V. I. Chr. (Kammerh. Stiftamtmand Baron G. E. R. i Viborg).
8. Selmer, H. Phil. L. (Sognepr. G. A. S. til Simested, Hvam og Hvilson Sogne ved Hobro).

I k k e - s t u d e r e n d e :

1. Haubroe, Sør. R. (Gaardeier A. H. i Saxager ved Hjørring).

2. Klöcker, Johannes Severin (Oberst ved 39te Bataillon H. R. de Kl. i Viborg).
3. Lund, Jørg. Chr. P. (Forpagter P. H. M. L. paa Vilestup ved Hobro).

4de Klasse.

1. Falkenberg, Einr, Broder til Nr. 2 i 5te Kl.
2. Fischer, Ulr. B. F. (Apotheker S. I. S. F. i Viborg).
3. Harboe, Nikl. M., Broder til Nr. 5 i 7de Kl. A.
4. Matzen, Theophl. Chr. I. (Sognepr. A. M. til Jungget og Torum Sogne ved Skive).
5. Møller, Osk. M. R. (Dr. med., Korpslæge ved 6te Bataillon H. Chr. M. i Viborg).
6. Olsen, Therkild J. (Sognepr. J. Chr. O. til Søndresogn i Viborg).
7. Preisler, H. J. (Kjøbmand J. P. i Viborg).
8. Samson, Will. (Kjøbmand M. N. S. i Viborg).
9. Wahl, A. T. Valdem. (Sognepr. F. Chr. W. til Laastrup og Skals Sogne ved Viborg).

I k k e - s t u d e r e n d e :

1. Brøchner, J. Alfr. (afdøde Boghandler i Aarhus D. N. B.).
2. Sandberg, Frdr. A. C. (Kjøbmand C. S. i Viborg).
3. Thomsen, Joh. Th. B. (afd. Uhrmager V. B. Th. i Lemvig).

3die Klasse.

1. Bregendahl, Albert L. U. (Etatsr. Landsoverrets-assessor L. N. B. i Viborg).
2. Bruun, P. Dan. (Landvæsenskommissær G. F. S. B. til Asmildkloster ved Viborg).
3. Elsass, Nikl. (Fotograf M. E. i Viborg).
4. Grønlund, Mart. I. (Oberst ved 7de Bataillon i Nyborg, A. I. G.).

5. Holm, P. C. Jul. (Propriet. I. Chr. I. H. til Vindumovergaard ved Viborg).
6. Munksgaard, Jens Johannes Christian Lund (Sagfører S. Munksgaard i Skive).
7. Olesen, Fredrik Christian Dithlef (Propriet. Chr. O. paa Cappel ved Lemvig).
8. Rendtorff, Johan Henrik Carl Julius (Propriet. H. Th. R. til Himmestrup ved Viborg).
9. Ring, Theod. A. (Justitsr. Amtsforvalter L. R. R. i Viborg).

Ikke-studerende:

1. Jespersen, J. Chr. (Kammerraad, Postmester A. P. J. i Viborg).
2. Langhoff, Julius Emil Hansteen (Sognepr. J. F. B. L. til Høibjerg og Elsborg Sogne ved Viborg).
3. Langhoff, Nikolai Theodor Hansteen, Broder til Nr. 2.
4. Revsgaard, Sør. (Mølleier S. H. R. paa Vium Mølle ved Viborg).
5. Stochholm, Johns. H. F. (Kjøbm. N. St. i Viborg).

2den Klasse.

1. Jensen, P. (Gaardmand F. C. J. i Stanghede, Dollerup Sogn ved Viborg).
2. Jespersen, Andr. L., Broder til Nr. 1 blandt de ikke-studerende i 3die Kl.
3. Langhoff, Fredrik August Hansteen, Broder til Nr. 2 og 3 blandt de ikke-studerende i 3die Kl.
4. Matzen, August Immanuel, Broder til Nr. 4 i 4de Kl.
5. Møller, Laur. N. N. (Kjøbmand N. M. i Viborg).
6. Neckelmann, Fr. Skjold (Justitsr. Overrettsprokurator C. N. i Viborg).
7. Nielsen, P. Hannib. B. (Kaptain ved 29de Batalion P. H. N. i Viborg).

8. Reisz, Emil V., Broder til Nr. 6 i 5te Kl.

I k k e - s t u d e r e n d e :

1. Fjellerad, Niels Michael (Kroeier N. S. Fjellerad eller Fjelrad i Nybrokro, Qvols Sogn ved Viborg).
2. Jørgensen, Hans H. G. F. (Gaardeier H. J. til Tangsgaard ved Struer).
3. Madsen, Magn. Chr., Broder til Nr. 5 i 7de Kl. A.
4. Vindfeldt, Christian E. (afdøde Propriet. J. B. V. til Landting ved Skive).

I s t e K l a s s e .

1. Greibe, Fredrik Vilhelm (Adjunkt A. C. Gr. ved Kathedralskolen i Viborg).
  2. Hammershøy, Andreas (Skolelærer T. H. i Viborg).
  3. Hansen, Emil Henrik Julius (Inspektør ved Straffeanstalten i Viborg J. A. H.).
  4. Herholdt, Nikolai Christian Henning (Kancelliraad Herredsfoged N. C. H. i Lysgaard Herred ved Viborg).
  5. Holm, Charles (Pleiesøn af Brænderieier Haubroe i Viborg).
  6. Koefoed, Nikolai Richardt (Jernstøber H. K. i Viborg).
  7. Neckelmann, Al., Broder til Nr. 6 i 2den Kl.
  8. Neckelmann, Edv., Broder til foranstaaende.
  9. Olsen, Oluf Isidor, Broder til Nr. 6 i 4de Kl.
  10. Schumacher, Otto Carl Christian (Herredsfoged O. C. C. S. i Faaborg).
  11. Vindfeldt, Peter Severin, Broder til Nr. 4 blandt de ikke-studerende i 2den Kl.
-

4. Aarets Arbeide.

(Beretningen afsluttet den 29de Mai.)

Dansk. 1ste Kl. Til Øvelse i Læsning er brugt Lefoliis „Fortællinger og Sagaer“, 1ste Samling. Efter Sammes „Fortæll. Digte for yngre Børn“ er der lært Digte udenad, i Alt 12 større og mindre, ugentlig til een Time mellem 20 og 30 Linier. Der er ugentlig skrevet een Stiil, altid paa Skolen, bestaaende i Gjengivelse af en Fortælling, som Læreren umiddelbart forud havde fortalt; hidtil i Alt 35 Stile. Stilene har Læreren gennemseet hjemme og sat Mærker ved Feilene; derefter ere de blevne gennemgaaede med Disciplene paa Skolen, saaledes at Læreren der har holdt sig til den samme Form af Fortællingen, hvori han selv havde meddeelt den, og paaviist, hvorledes Tegnsætningen i denne maatte være; han er derved gaaet ud deels derfra, at det saaledes er lettere at holde hele Klassen i Virksomhed, end om han havde gennemgaaet hver enkelt Stiil med den, der havde skrevet den, deels fra den Grundsætning, at der læres Mere ved stadig at sysle med Noget, der er rigtigt, end ved idelig kun at dvæle ved Feil; derved har han ogsaa undgaaet den Forstyrrelse, det vilde volde for hver Enkelt i hans Arbeide, dersom Klassen fik den nye Stiil for, og saa under Udarbeidelsen af denne hver Enkelt efterhaanden skulde kaldes op for at faae den forrige Stiil gennemgaaet. Alle Bogstaveringsfeil ere blevne paaviste for hele Klassen, idet hver Enkelt har maattet melde sig ved at reise sig op, saa snart Gjennemgangen kom til et Ord, han havde Mærke ved; og derefter er det vedkommende Ord blevet opskrevet i rigtig Form i en „Rettelsesbog“. Underviisningen i Sproglære er hele Tiden bleven iværksat mundtlig, deels

ved Udvikling og Forklaring under Form af Samtale med Disciplene, deels under Gjennemgangen af Stilene, deels ved Analyse efter den trykte Bog; den har omfattet den enkelte Sætning og dens Dele og de simpleste Former for Forbindelsen mellem afhængige og uafhængige Sætninger, Ordklasserne og det Vigtigste af Ordformernes Betydning. — 2den Kl. Underviisningen er i det Hele ført efter samme Grundsætninger som i 1ste Kl. Til Oplæsning er foruden Lefoliis „Fortællinger og Sagaer“, 1ste Samling, brugt: „Egils Saga“, gjenfortalt af Lefolii. Efter samme Bog som i 1ste Kl. er der i Alt hidtil lært udenad 12 større og mindre Digte. Der er skrevet mindst een Stiil ugentlig, hidtil i Alt 42, som altid have været Gjenfortælling og sædvanlig ere blevne begyndte paa Skolen og fuldendte hjemme. Sproglæren er bleven behandlet mundtlig ved Analyse eller ved Gjennemgangen af Stilene. — 3die Kl. Til Læseøvelser er brugt Hammerichs „Danske og norske Læsestykker“, til Afvexling ogsaa Lefoliis „Fortællinger og Sagaer“, hvortil da ofte er knyttet mundtlig Gjenfortælling af det Læste. Til Øvelse i Fremsigelse af Vers er brugt Lefoliis „Fortællende Digte for ældre Børn“. Af Stile er der skrevet een hver Uge, hidtil i Alt 31; de have bestaaet i Gjenfortælling af noget Fortalt eller Oplæst, Fortællinger af Bibelhistorien, Oversættelser fra Tydsk og enkelte Gange i Behandlingen af fortællende eller beskrivende Opgaver af Trojels Samling. — 4de Kl. Til Øvelse i Oplæsning er brugt forskjellige Værker af dansk Litteratur, hvis Indhold har passet til Disciplenes Alder og Udvikling, kun undtagelsesviis oversatte Sager. Vanskeligere Steder har Læreren oplæst for at vise, hvorledes det bør læses. Af Stile er der skrevet to i tre Uger, hidtil i Alt 19; de have meest været

af historisk og beskrivende Indhold, undertiden ogsaa behandlet lettere Opgaver af undersøgende og udviklende Indhold. — 5te Kl. Underviisningen er bleven ført efter samme Grundsætninger som i 4de Kl. men lempet efter de større Fordringer, Disciplenes Modenhed giver Ret til at stille. Der er skrevet to Stile i 3 Uger, hidtil i Alt 20. — 6te Kl. Hver fjortende Dag er der skrevet een, hidtil i Alt 15 Udarbejdelser deels over frie Opgaver, deels over Emner hentede fra et eller andet Skolefag. Til foreløbige litteraturhistoriske Meddelelser er der saa vidt mulig blevet knyttet Oplæsning af Litteraturprøver enten af Læreren eller til Øvelse af Disciplene. Der er ogsaa meddeelt Klassen nogen foreløbig Indsigt i den nordiske Gudelære. — 7de Kl. Hver 3die Uge er der skrevet een, hidtil i Alt 12 Afhandlinger over forskjelligartede Emner; Besvarelser, som have egnet sig dertil, ere blevne oplæste for Klassen og lagte til Grund for yderligere Udvikling. Litteraturhistoriens vigtigste Afsnit og væsentligste Fremtoninger ere blevne fremstillede i Foredrag ledsagede af Prøver af danske Digtere fra Kjæmpevisetiden indtil den nyere Tid, hvorved en æsthetisk-kritisk Undersøgelse af det Forelæste ikke er bleven forsømt. Ved Hjælp af Hammerichs „Svenske Læsestykker“ ere Disciplene blevne øvede i at læse og forstaae Svensk. — De ikke-studerende Disciple af 2den Kl. have foruden deres Klasses Arbejde deeltaget i den danske Underviisning i 1ste Klasse i alle Timer og udført det dermed følgende Arbejde. — De af 3die—5te Kl. have ligeledes foruden deres Klasses Arbejde skrevet en Gjenfortællingsstil ugentlig, hidtil i Alt 32, og desuden særlig havt Øvelse i Oplæsning og faaet Underviisning i Sproglære.

Oldnordisk. Der er blevet tilbudt 7de Klasse Disciple Underviisning deri i to Timer ugentlig udenfor den almindelige Skoletid i Tidsrummet fra Skoleaarets Begyndelse indtil Paaske. Underviisningens Maal har været deels at lette Forstaaelsen af oldnordisk Prosa, deels at aabne Blikket for Forholdet mellem Oldsproget og Nutids Dansk; der er derfor blot blevet lagt an paa at føre Disciplene til at kunne kjende Formerne, ikke paa at de skulde kunne danne dem alle selv. Uden Hjemmearbejde er der saaledes gjennemlæst Knytlinga Saga. Der har været 4 Disciple af 7de A og 2 af 7de B, der have deeltaget i denne Underviisning; og Rektor har givet den.

Latin. 2den Kl. Maalet har været at indøve den regelmæssige Bøining og saa vidt mulig at opnaae Sikkerhed deri tillige med en vis Lethed i at finde Rede i simple Sætningsformer. I dette Øiemed er der læst et Udvalg af Exemplerne i Toepfers Læsebog tillige med det Hidhørende af Madvigs Sproglære. Naar Tiden har tilladt det, have Disciplene skriftlig oversat nogle af de forud læste danske Exempler i Læsebogen, meest for at de foreløbig kunde faae Øvelse i Behandlingen af latinske Stile, før de i næste Klasse skulle skrive ugentlige Stile, men ogsaa for bedre at fæstne Exemplerne for deres Bevidsthed. — 3die Kl. Af Cæsars Gallerkrig er læst 1ste Bog fra Kap. 31 samt 2den Bog, dog med Forbigaaelse af enkelte vanskeligere Stykker; af Sproglæren hele Bøiningslæren efter Madvig. Leilighedsviis ere de vigtigste Sætninger af Ordføiningslæren mundtlig meddeelte Disciplene; og til Indøvelse deraf saa vel som af Bøiningslæren er der hver Uge skrevet een Stiil hjemme og, naar Tiden har tilladt det, ogsaa een paa Skolen, altid Exempelstile, i Alt hidtil 50 Stile. — 4de Kl. Af Cæsars

Gallerkrig er læst 1ste Bog fra Kap. 31, fremdeles Ciceros Tale om Pompeiuses Beskikkelse til Hærfører og den første af Talerne mod Katilina. Af Madvigs Sproglære er læst Bøiningslæren og Kasuslæren; men leilighedsviis ere de vigtigste Sætninger af Læren om Tider og Maader mundtlig meddeelte. Til Indøvelse af det, der er læst eller mundtlig meddeelt, er der hver Uge hjemme skrevet to lettere Stile af fortællende eller beskrivende Indhold og, naar Tiden har tilladt det, desuden ugentlig een paa Skolen, hidtil i Alt 70 Stile. Med det Øiemed efterhaanden at vænne Disciplene til at kunne arbeide selv, lægges der ved Latinunderviisningen i de 3 laveste Klasser an paa saa meget som mulig at lette dem Arbeidet hjemme og navnlig paa at gjøre al Hjælp i Hjemmet og al den saa kaldte Gjennemgang hjemme af Lektierne til Skolen overflødig. Derfor har Læreren i Aarets Løb ladet Disciplene selv under hans Veiledning gennemgaae saa vel det, der har været foresat til den følgende Dag, som ogsaa Stilene; og der er Grund til at antage, at i det Mindste en Deel af Øiemedet er naaet. Sproglærens Sætninger ere blevne indøvede saa strengt som mulig deels ved en grundig Analyse af Læsebogen, deels ved skarp Gjennemgang af de skrevne Stile og nøiagtig Paaviisning af Feilene. Efter at Stilene vare rettede og gennemgaaede, er Latinen i sprogrigtig Form bleven dikteret til at nedskrives i en Reenskriftsbog, og disse Reenskrifter have Disciplene derefter lært udenad. — 5te Kl. Af Ciceros Taler er læst den 3die og 4de Tale mod Katilina samt Talen for Sextus Roscius indtil Kap. 37; af Ovids Forvandlinger efter Blochs Udvalg de 3 første Stykker, i Alt 520 Vers. Af Sproglæren er efter Madvigs Bog læst Formlæren og Ordføiningslæren indtil 9de Kap. i 2det Afsnit. Der er skrevet to Stile ugent-

lig, for det Meste hjemme, hidtil i Alt 62. Med de Lempelser, der ere en ligefrem Følge af Disciplenes større Udvikling og Modenhed, er Underviisningen ført efter de samme Grundsætninger, som ere fremsatte ovenfor om de lavere Klasser. — 6te Kl. Ciceros Kato og Lælius, 1ste Bog af Livius og af Ovids Forvandlinger efter Blochs Udvalg, omtrent 380 Vers. Der er skrevet to Stile efter Flemmers Opgaver, hidtil i Alt 66. — 7de Kl. Virgils Æneide, 1ste og 2den Bog; 2den Bog af Livius; 2den og 3die Bog af Horatses Ode; 1ste Bog af Ciceros Tuskulanske Undersøgelser; desuden har ældste Afdeling læst Tacituses Germania og Ciceros Tale om Pompeiuses Beskikkelse til Hærfører. Kursorisk er læst Terentises Andria samt Stykker af Flemmers Udvalg. Af Stile er der skrevet tre i to Uger, til Deels efter Henrichsens Opgaver 4de Afdeling, i Alt hidtil 49 med 7de A og 45 med 7de B, af Oversættelser fra Latin een hver fjortende Dag efter Henrichsens Opgaver, i Alt hidtil 17 med 7de A og 15 med 7de B.

Græsk. 4de Kl. har læst Bergs Schema og dertil svarende udvalgte Exempler af 1ste Afdeling af Sammes Læsebog samt Smaafortællingerne. — 5te Kl. har læst 1ste Bog af Xenofons Anabasis og af 2den Bog de fem første Kapitler samt det Vigtigste af Tregders Formlære. — 6te Kl. Homers Odyssee I—IV, 620 samt den attiske og episke Dialekt af Tregders Formlære. — 7de Kl. Af Plato er læst Apologien og Krito, og af Xenofons Memorabilia Socratis 1ste Bog; af Tregders Anthologi er læst Epigrammerne, af de æolisk-lyriske Digte Stykkerne 4—27, af de doriske Stykkerne 1—8, af Idyllerne Stykkerne 1, 9, 12 og 14 og af de tragiske Brudstykker Stykkerne 1, 4, 5 og 6, i Alt omtrent 1150 Vers. Desuden har den

ældste Afdeling gjenlæst de to første Bøger af Xenofons Anabasis og de fire første Bøger af Homers Odyssee. Tregders Formlære er gennemgaaet.

Hebraisk. Af 7de Kl. A have 8 Disciple læst de anordnede 40 Kapitler af Genesis; af 7de Kl. B have 5 Disciple læst de 11 første Kapitler af Genesis tillige med det Vigtigste af Whittes Sproglære.

Tydsck. 1ste Kl. Toepfers Læsebog for lavere Klasser indtil Sd. 38 og Tillæget til Toepfers Læsebog Sd. 20—47. Efter Ahns Lærebog er oversat Stykkerne 2—12, 20—28 og 44—52. Efter Toepfers Sproglære er læst det Vigtigste af den regelrette Bøining indtil de uregelrette Verber. — 2den Kl. Toepfers Læsebog for lavere Klasser Sd. 48—117 med nogle Forbigaaelser, og Ahns Lærebog ved Toepfer Sd. 24—44. Efter Toepfers Sproglære er læst det Vigtigste af den regelrette Bøining; de uregelrette Verber ere indøvede ved Læsningen. — 3die Kl. Toepfers Læsebog for Mellemlasser til Sd. 119 med Forbigaaelse af enkelte Stykker. Af Sproglæren er det Vigtigste af Formlæren læst efter Toepfer og indøvet ved Analyse. — 4de Kl. Samme Læsebog Sd. 112—213 i Forbindelse med Analyse og Sproglære efter Toepfer. — 5te Kl. Samme Læsebog fra Sd. 220 til Enden med Forbigaaelse af et Par Stykker i Forbindelse med Analyse; af Sproglæren er Formlæren gennemgaaet efter Toepfer, og enkelte Sætninger af Ordføiningen leilighedsviis meddeelte mundtlig. — 6te Kl. Af Toepfers Udvalg af den tydske Litteratur og Hjorths poetiske Læsebog ere adskillige Stykker læste deels med, deels uden Forberedelse. Sproglæren er meest bleven indøvet ved Analyse og frie Øvelser. — De ikke-studerende Disciple af 3die Kl. have desuden efter Toepfers Læsebog for lavere Klasser

læst Alt, hvad de ikke have læst i de yngre Klasser, omtrent 70 Sider, samt gjenlæst Formlæren; — de af 4de og 5te Kl. af Schillers Trediveaarskrig omtrent 60 Sider, i Forbindelse med Øvelser i Sproglæren.

Fransk. 3die Kl. Efter Ahns praktiske Lærebog er læst 1ste Afdeling samt af Fortællingerne Sd. 93—114; af Pios Læsebog 1ste Afdeling samt i 2den Afdeling til Nr. 8. Efter Pios Sproglære er læst de Paragrafer, der indeholde den regelrette Bøining. — 4de Kl. Pios franske Læsebog Sd. 1—67; Pios Formlære, den regelrette Bøining. — 5te Kl. Emile Souvestre, Au coin du feu Sd. 9—112; Pios Formlære Sd. 36—63. — 6te Kl. Borring, Études littéraires Sd. 20—62, 84—98, 141—245, 355—401, 426—440; kursorisk Sd. 245—355 og 401—426. Formlæren er gennemgaaet under Læsningen. — 7de Kl. Henri Conscience, Les veillées flammandes, Sd. 100—288; Scribe, Le puff ou mensonge et verité, Sd. 1—40. Desuden er der givet en kort Udsigt over Litteraturen i Lúdvig den 13des og 14des Tid og læst tilsvarende Stykker i Staaffs Urval ur franska Litteraturen. Der er aldrig krugt Forberedelse hjemme.

Engelsk. Af 7de Kl. har A læst Herrig: British classical authors Sd. 564—588 og en Deel af Walter Scott: The fortunes of Lord Nigel, og B. Charles Dickens: A childs history of England, 1ste Deel, samt en Deel af Oliver Goldsmith: The vicar of Wakefield. — Af de ikke-studerende Disciple har det yngste Hold læst Listovs Læsebog, 1ste Afdeling Sd. 3—23, og Rosings Sproglære til de uregelrette Udsagnsord; og det ældste Hold: Listovs Læsebog, 1ste Afdeling Sd. 35—51, og 2den Afdeling Sd. 1—9 og 33—41, samt Listovs Elementarbog Sd. 1—9; Rosings Sproglære til de uregelrette Udsagnsord.

Historie. 1ste Kl. Efter Barfods Ledetraad: Danmarks Historie indtil Christian den 5te med mundtlig Meddelelse af en stor Deel Sagn og udførligere Skildringer. — 2den Kl. Efter Mørk-Hansens „Kortfattet Lærebog i Verdenshistorien“ er læst: Oldtiden, Middelalderen med Forbigaaelse af Stykkerne 47—53, 66—68, 77, 79 og 84—92, og af den nyere Tid Reformationen. — 3die Kl. Efter Thriges mindre Lærebog Oldtiden indtil de puniske Krige. — 4de Kl. Efter Bohr Oldtiden fra den 1ste mithridatiske Krig, og efter Bloch Middelalderen indtil Englands og Frankrigs Kampe om Overherredømmet (Sd. 112). — 5te Kl. Efter Bohr Middelalderen fra 1270 med Forbigaaelse af Nordens Historie, og efter Bloch den nyere Tid indtil 1660. — 6te Kl. Efter Bohr den nyere Tid fra 1648 til 1789 med Forbigaaelse af de nordiske Riger, og efter Thrige Norden til 1319. — 7de Kl. B. Efter Bohr Oldtiden og efter Thrige Nordens Historie; A har gennemgaaet hele Historien, baade Fædrelandets og den almindelige Verdenshistorie.

Geografi. 1ste Kl. har efter Erslevs mindre Lærebog Nr. 4 læst indtil Keiserdømmet Frankrig; — 2den Kl. efter samme Lærebog fra Holland og Bogen ud samt Mellemeuropas naturlige Beskaffenhed; — 3die Kl. efter Erslevs Geografi Nr. 1 indtil Kongeriget Holland; — 4de Kl. efter samme Bog Belgien, Frankrig, Schweitz, de britiske Øer, Sydeuropa, Kongeriget Danmark og Mellemeuropas Naturbeskaffenhed; — 5te Kl. efter Velschovs Geografi Schweitz, Italien, Østerrige, Tyrkiet, Grækenland, Asien og Afrika. — 6te Kl. har gjenlæst hele Velschovs Geografi.

Religion. 1ste Kl. har af Daugaards og Stochholms Bibelhistorie læst det gamle Testamente og af det nye Stykkerne 1—5, 7—8, 12—16, 18, 21, 23,

27—30, 32—35, 37—39, 41—46; af Luthers lille Katechismus de tre første Parter; — 2den Kl. af samme Bibelhistorie det nye Testamente og af Balslevs Katechismus indtil „Troen“; — 3die Kl. Assenses Bibelhistorie forfra til Kong David og af Balslevs Katechismus fra 2det Hovedstykke indtil den 3die Troesartikel; — 4de Kl. samme Bibelhistorie fra Kong David til det nye Testamente og af Balslevs Katechismus fra 3die Troesartikel til Enden; — 5te Kl. af samme Bibelhistorie det nye Testamente indtil Sd. 204 og af Liscos Lærebog § 1—81. — 6te Kl. har af Assenses Bibelhistorie læst fra Sd. 204 til Enden og gjenlæst hele Bogen, og af Liscos Lærebog § 81—191, men § 104—36 kun een Gang. — 7de Kl. B har af Liscos Lærebog læst § 179—248, og A fra § 248 til Enden samt gjenlæst det Vigtigste af hele Bogen. I det sidste Halvaar er i een af de ugentlige Timer for begge Klassens Afdelinger fortalt de tre første Aarhundreders Kirkehistorie.

Bibellæsning. 7de Kl. har læst de sidste 11 Kapitler af Johannesevangeliet i Grundsproget. Med de øvrige Klasser er der læst forskellige Stykker af den hellige Skrift paa Modersmaalet.

Regning. 1ste Kl. Efter Hansens Regnebog de fire Regningsarter i benævnte Tal samt Addition med Brøk. — 2den Kl. Efter samme Regnebog Multiplikation og Division med Brøk samt Reguladetri. — 3die Kl. Efter samme Regnebog Brøkregning, Gjennemsnitsregning, Delingsregning og Procentregning. — I de høiere Klasser have Regneøvelserne været knyttede til den arithmetiske Underviisning.

Arithmetik. 3die Kl. Müller: Den elementære Arithmetiks System, forfra til Forhold og Proportioner. — 4de Kl. Bergs elementære Mathematik,

fra 3die til 9de Kap. — 5te Kl. Samme Bog fra Udvidelsen af Begrebet Potens til Kjædebrøk. — 6te Kl. Samme Bog fra 14de til 19de Kap. — 7de Kl. B. Samme Bog fra 18de til 21de Kap. — 7de Kl. A har gennemgaaet hele Arithmetiken.

Geometri. 3die Kl. Geometrisk Tegning. — 4de Kl. Steens elementære Plangeometri forfra til Rumstørrelsers Maaling. — 5te Kl. Samme Bog fra Figurers Ligestorhed til Transversaler. — 6te Kl. Efter Jürgensen hele Plangeometrien og Stereometrien til Kongruens, Symmetri og Lighedannedhed. — 7de Kl. B. Efter Jürgensen Stereometrien og Trigonometrien. — 7de Kl. A. Efter Jürgensen hele Plangeometrien, Stereometrien og Trigonometrien. — De ikke-studerende Disciple af 4de og 5te Kl. have to Gange ugentlig havt skriftlige Øvelser i Mathematik.

Naturlære og Astronomi. 7de Kl. B. Efter Ørsteds Naturlære ved Holten den mekaniske Deel. — 7de Kl. A har gennemgaaet hele Naturlæren og efter Mundts Grundtræk gjenlæst Astronomien. — De ikke-studerende Disciple af 3die, 4de og 5te Kl. have læst Holtens Lærebog forfra til Art. 117.

Naturhistorie (og de kemiske Grundstoffer). 1ste Kl. har ikke brugt nogen Bog men er i Aarets Løb ved Foreviisning og Fortælling gjort kjendt med de vigtigste Mineralier samt Pattedyr. — 2den Kl. har efter Lützens Begyndelsesgrunde læst om Hvirveldyrenes indre Bygning og deres forskjellige Organer samt det Specielle om de koldblodige Dyr. — 3die Kl. har efter samme Bog læst alle de hvirvelløse Dyr. — 4de Kl. har læst Johnstrups Grundstoffer og af VauPELLS Botanik ved Grønlund de vigtigste Afsnit af den alm. Indledning samt om de tofrøbladede Planter. —

5te Kl. har efter Lütkens Begyndelsesgrunde læst Hvirveldyrene og efter Vaupells Botanik fra Lilierne (Kap. 20) og Bogen ud. — 6te Kl. har gjenlæst Alt, hvad der kræves til Afgangsprøven.

Sang. Der er givet 4 Timers Underviisning ugentlig, een for hver af de 3 Stemmer og een for Korsang.

Gymnastik. Hele Skolen er deelt i 3 Hold, saa at 7de og 6te, 5te og 4de, 3die og 2den og 1ste Kl. have faaet Underviisning sammen.

Svømning. Saa længe Aarstiden tillader det, iværksættes Øvelserne 4 Dage om Ugen, hver Dag 1½ Time, saa at alle Disciple hver Dag komme til at svømme. Ved Skrivelser fra Ministeriet af 7de Mai og af 23de November 1867 er det blevet tilladt Skolen, mod en aarlig Leie af 25 Rdlr., til Svømmeunderviisningen at bruge den af Viborg By ved Nørresø byggede Svømmebaade med tilhørende Baad.

Riffelskydning. Under 6te Marts d. A. er der fra Ministeriet udgaaet følgende Rundskrivelse:

„Foranlediget af en af Gymnastikdirektøren for de lærde Skoler gjort Indstilling om, at de lærde Skoler indbyrdes maatte blive gjorte bekendte med de ved dem afholdte Skydeøvelsers Fremskridt, skulde Ministeriet, der maa antage, at en saadan Meddelelse vil have gjensidig Interesse for Skolerne, anmode Hr. Rektoren om i Skolens aarlige Indbydelsesskrift at optage Resultaterne af de i det forløbne Aar ved samme foretagne Skydeøvelser.“

De omhandlede Skydeøvelser komme først til deres aarlige Afslutning kort før Skolens Aarsprøve og endes da med en Prøveskydning, hvori Disciplene i 7de Kl. A, som have deeltaget i Øvelserne i 2 Aar, skyde for sig, og ligeledes de i 7de Kl. B, som kun have deeltaget i dem eet Aar, for sig. For det indeværende Aar ere

altsaa disse Øvelser endnu ikke afsluttede. Men samtidig med Aarsprøven indgives der til Ministeriet en „Beretning om Udfaldet af Skarpskydningen med Riffel i det forløbne Skoleaar“. Det Paalæg, der gives i den ovenfor meddeelte Rundskrivelse, synes derfor bedst at kunne efterkommes ved her at meddele følgende to Oversigter.

Udfaldet af Skarpskydning med Riffel

i Skoleaaret 1866—67.

Tal af Deeltagere.	Afstand.	Tal af Skud.	Tal af Træffere i støttet og frit Anslag.				Points.	
			i inderste Cirkelflade (9 Points).	i den øvrige Cirkelflade (1-8 Points).	i inderste Cirkelflade (9 Points).	i den øvrige Cirkelflade (1-8 Points).	Sum.	Gjennemsnit.
7de Kl. A.: 6 Disc.; 7de Kl. B.: 9.	50 Al. a	130	6	124	1	78	672	5 $\frac{1}{3}$
	b	90	4	147	1	78	456	5 $\frac{1}{5}$
	100 Al. a	160	2	164	2	73	749	4 $\frac{9}{10}$
	b	90	2	164	1	61	285	3 $\frac{1}{6}$
	150 Al. a	178	3	169	2	73	714	3 $\frac{8}{9}$
	b	97	3	169	2	73	255	2 $\frac{6}{7}$
	200 Al. a	195	3	169	2	73	856	4 $\frac{7}{10}$
	b	80	3	169	2	73	255	2 $\frac{6}{7}$
	250 Al. a	80	3	169	2	73	255	2 $\frac{6}{7}$
	b	80	3	169	2	73	255	2 $\frac{6}{7}$
	300 Al. a	12	3	169	2	73	255	2 $\frac{6}{7}$
	b	74	3	169	2	73	255	2 $\frac{6}{7}$

Udfaldet af Prøveskydningen den 27de Juni 1867.

Disciplene af 7de Kl. A. skjød i 300 Alens Afstand 2 Skud hver i støttet Anslag og 3 i frit, de af

7de B i 200 Alens Afstand 5 hver i støttet Anslag;
for hvert Skud angives Pointstallet.

7de Kl. A.	Støttet Anslag.	Frit Anslag.
Colding, J. F. A.	0+0=0 P.	0+0+1 = 1 P.
Dohn, C. C. R.	3+5=8 —	5+7+3 = 15 —
Faber, J. C.	0+3=3 —	0+3+3 = 6 —
Hagemann, C. V. F.	3+2=5 —	2+1+7 = 10 —
Haven, L. Chr. von . . .	3+4=7 —	4+5+3 = 12 —
Møller, F. V. M.	0+1=1 —	2+4+0 = 6 —
	12 Skud 24 P. Gjennemsnit 2 P.	18 Skud 50 P. Gjennemsnit $2\frac{7}{3}$ —
7de Kl. B.		
Brix, H. L.	0+6+7+5+5 = 23 P.	
Brix, J. G. O.	2+4+4+4+3 = 17 —	
Buchholtz, H. W.	1+5+7+8+6 = 27 —	
Frandsen, H. V.	2+5+0+7+2 = 16 —	
Harboe, F. C. L.	3+6+7+5+8 = 29 —	
Lyngbye, C. A.	1+1+1+9+3 = 15 —	
Mortensen, F. J.	0+4+0+3+7 = 14 —	
Møller, S. A.	6+5+3+4+7 = 25 —	
Petersen, N. P.	4+5+2+6+4 = 21 —	
	45 Skud Gjennemsnit	187 P. $4\frac{7}{3}$ —

Altsaa toges paa ældste Hold 1ste Præmie, 7 Rdlr. af
C. Dohn, og 2den Præmie, 3 Rdlr., af L. C. v. Haven,
paa yngste Hold 1ste Præmie, 3 Rdlr., af F. Harboe,
og 2den Præmie, 2 Rdlr., af H. Buchholtz.

Til den forestaaende Afgangsprøve indstille sig
samtlige 9 Disciple af 7de Kl. A, som i Latin og
Græsk opgive Følgende:

Latin. Ciceros fire Taler mod Katilina, Talen for Milo og om Pompeiuses Beskikkelse til Hærfører (isteden for de to sidst nævnte opgiver Nr. 5 Harboe Talen for Sext. Roscius), Kato, Lælius, 2den Bog af Skriftet om Pligterne og 1ste Bog af de Tuskulanske Undersøgelser, de tre første Bøger af Livius, 1ste, 2den og 4de Bog af Virgils Æneide, 3die og 4de Bog af Horatses Oder og hans Breve samt Tacituses Germania og Agrikola.

Græsk. De to første Bøger af Xenofons Anabasis og de to første Bøger af hans Erindringer om Sokrates, de fire første Bøger af Homers Odyssee, Platos Apologi og Krito, første Bog af Herodot og af Tregders Anthologi de homeriske Hymner, Idyllerne 1, 9, 12 og 14, Elegierne, Epigrammerne, af de æolisk-lyriske Digte Stykkerne 4—27 medregnet, af de doriske Stykkerne 1—8 medregnet og af de tragiske Stykker 1, 4, 5 og 6.

---

5. Stipendier og Legater.

NB. Ansøgning om Stipendium kan stiles enten til Ministeriet eller til Rektor men indgives til Rektor snarest mulig efter Skoleaarets Begyndelse; helst maa vedkommende Discipel selv bringe den med, naar han kommer til Byen for at begynde sin Skolegang efter Sommerferien. Ingen kan gjøre Regning paa at blive indstillet, naar Ansøgningen ham vedrørende indkommer efter August Maanedes Udgang. Ansøgningen maa indeholde fuldstændig Oplysning om Formuesstilling

og andre hidhørende Forhold og ledsages af fyldestgjørende Attest. Men naar en Discipel en Gang har faaet et Stipendium, behøver der ikke at indgives ny Ansøgning om fremtidig eller forøget Understøttelse, med mindre Saadant udtrykkelig er forlangt.

Efter Skrivelse fra Ministeriet af 1ste November f. A. ere Skolens Stipendier i Aaret 18 $\frac{67}{7}$ blevne fordeelte, som følger:

1. Høieste Stip., 50 Rgsdlr., og fri Underviisning: J. P. E. Rossen.

2. Mellemste Stip., 35 Rgsdlr., og fri Underviisning: J. G. O. Brix, Viktor H. Graae, A. L. Dragheim, S. Jensen, N. D. Schrøder og J. C. Gerner.

3. Laveste Stip., 20 Rgsdlr., og fri Underviisning: S. A. Møller og N. P. Petersen.

For samtlige hidtil nævnte Disciple ere Stipendierne blevne oplagte.

4. Fri Underviisning: Hans W. Buchholtz, H. V. Frandsen, C. R. Madsen, Chr. H. Jacobsen og I. A. Brøchner samt som extraordinære: F. V. Greibe og G. J. B. S. Toepfer.

5. Høieste Stip. heelt at udbetale som Bidrag til Skolepengene: C. A. Lyngbye.

6. Mellemste Stip. heelt at udbetale som Bidrag til Skolepengene: V. Ipsen, H. G. V. Hammer og H. P. L. Selmer.

7. Laveste Stip. heelt at udbetale som Bidrag til Skolepengene: C. E. Brix og N. Elsass. Desuden var dette Stipendium fra Begyndelsen af tilstaaet B. C. Bahnson; men da han døde efter at have modtaget fjerde Delen af det ham tilstaaede Beløb, blev de

15 Rgsdlr., der vare tilovers, efter Indstilling fra Rektor tilstaaede Heino G. M. H. Buchholtz.

I Ministeriets Skrivelse til Rektor angaaende Beneficiernes Fordeling i Aaret 18 $\frac{67}{8}$ hedder det: „Med Hensyn til Slutningsforespørgselen i Hr. Rektorens Skrivelse af 3die f. M. skulde Man endnu bemærke, at der, skjønt Reglen er, at Stipendier, der ere tillagte Disciple som Bidrag til Skolepengene, altsaa uden Beneficium af fri Underviisning, blive at udbetale, haves der dog, naar vedkommende Fader eller Værge ønsker det, Intet imod, at de oplægges.“ Som Følge heraf blev der, da Beneficiernes Fordeling meddeeldes Skolen, stillet en Frist, inden hvilken enhver af de Vedkommende fra sin Fader eller Værge maatte skaffe en Erklæring om, hvorvidt det ham tilstaaede Stipendium ønskedes oplagt, da det ellers vilde blive udbetalt paa den almindelige Maade. Kun for Heino Buchholtzes Vedkommende indkom der da Begjæring om Oplægelse, og denne Begjæring blev da opfyldt.

Af det Moltkeske Legats to Portioner, hver paa 40 Rgsdlr., har den ene været tilstaaet Discipelen J. G. O. Brix; af den anden Portion tilfaldt den til 11te Decbr f. A. forfaldne ene Halvdeel Skolens forhenværende Discipel, nuværende Student C. Chr. R. Dohn. I Januar Maaned d. A. indløb der derefter en Skrivelse af 18de Januar fra Kammerherre Greve F. Moltke til Bregentved saaledes lydende: „Af Hr. Rektorens behagelige Skrivelse af 1ste Juni f. A. har jeg erfaret, at den ene Plads paa det grevelig Moltkeske Legat til Viborg Kathedralskole er bleven ledig, ved at Discipel Dohn har forladt Skolen. Da der imidlertid ikke har meldt sig Ansøgere hos mig om denne Plads, maa jeg anmode Dem om at bringe en Discipel af Skolen i Forslag, der som Søn af en Kongelig Em-

bedsmand er fundatsmæssigt kvalificeret til at nyde Legatet.“ I Skrivelse af 22de s. M. nævnte saa Rektor to af Skolens Disciple, nemlig V. Ipsen af 6te Kl. og H. G. V. Hammer af 5te Kl., imellem hvilke han troede at burde overlade Greven selv Valget. Og derefter indkom der saa en Skrivelse fra Grev Moltke af 30te Januar, hvori han udnævnte V. Ipsen til at nyde Legatet.

Det Nissenske Legat blev ved Lærermødet d. 4de Decbr. fordeelt, som følger:

1. Som Paaskjønnelse af Flid og Opmuntring til Anstrengelse fremdeles tillagdes hver af følgende 11 Disciple 8 Rd. 42 Sk., hvoraf Halvdelen oplagdes: P. D. Swane, Chr. Bruun, Carl Preisler, M. Kirketerp, Ein. Falkenberg, N. Harboe, Fr. Falkenberg, V. Wahl, Th. Ring, E. Reisz og H. Nielsen; samme Beløb tilstodes S. A. Møller med Tillæg af de overskydende 7 Sk., saa at 4 Rd. 25 Sk. oplagdes for ham, Resten udbetaltes.

2. Til Understøttelse af trængende Disciple, der vise en god Opførsel, uddeelttes i Alt 405 Rgsdrl. 29 Sk., hvoraf der tildeelttes C. A. Lyngbye 47 Rd. 63 Sk., J. Rossen 47 Rd. 62 Sk., J. G. O. Brix, N. P. Petersen, V. Ipsen, N. D. Schrøder og N. Elsass hver 30 Rd., og endelig Viktor Graae, S. Jensen, C. A. Møller, J. Gerner, P. Selmer, H. G. V. Hammer, Chr. G. S. Graae og A. Hammershøy hver 20 Rd., Alt saaledes, at Halvdelen oplagdes, for Lyngbyes Vedkommende med Tillæg af den ene Skilling. Det vedtoges at tilkjendegive Disciplene J. Brix, C. A. Lyngbye, S. Jensen, J. Rossen, V. Ipsen, J. Gerner og H. Hammer, at den dem tillagte Understøttelse tillige var at betragte som Paaskjønnelse i Lighed med de under 1 Anførte.

3. Renterne af Oplagspengene for Aaret fra 11te December 1867 til 11te December 1868 til et Beløb af 28 Rgsdlr. 69 Sk. samt de ved Discipel B. Chr. Bahnsons Død hjemfaldne Oplagspenge til Beløb 20 Rgdrl. tillagdes 3 Studenter fra Skolen, nemlig C. B. V. F. Th. Hansen, C. Chr. R. Dohn og C. Hagemann, saa at hver fik 16 Rd. 23 Sk.

Det større Jessenske Legat, hver Portion 12 Rgdrl. 69 Sk., er i 11te Juni 1867 oppebaaret af Disciplene J. G. O. Brix og C. A. Lyngbye samt af nuværende Student C. C. R. Dohn.

Det mindre Jessenske Legat, hver Portion 9 Rgdrl. 3 Sk., er oppebaaret af nuværende Student C. V. Hagemann og af Discipelen Viktor Graae.

Det Juelske Legat, hver Portion 37 Rgdrl. 55½ Sk., er til 11te Juni 1867 oppebaaret af Studenterne C. V. Hagemann og C. B. V. F. Th. Hansen.

Det Mallingske Legat, 67 Rgdrl. 48 Sk., er efter Forlydende oppebaaret af Student C. C. R. Dohn.

---

6. Videnskabelige Samlinger.

a. Bogsamlingen.

(Afsluttet den 29de Mai 1868.)

Inddelingen er den samme, som findes i den 1856 udgivne „Fortegnelse over Bøger og Skrifter i Viborg Kathedralskoles Bibliothek“. — Hvad der er sendt fra Ministeriet, betegnes ved Mærket —*m.* efter Titelen; hvad der er sendt fra Forlæggere eller Forfattere, ved Mærket —*f.*; hvad der er givet af Andre, ved Mærket *g.* Hvor Aarhundredet ikke angives, er det 18—.

1. Theologi.

Rnudsen, Hans, Pastor. Vor Herres og Frelseres Jesu

- Christi Signelser, udlagte og forklarede i Bibellæsnin-
ger. Kbhvn. Gyldenbal, Hft. 1—8.
- Boisen, L. N. Israels Historie i det gamle Testament,
oplyst ved Hjælp af nyere Reisebeskrivelser og andre vi-
denskabelige Hjælpemidler. Dl. 1—5. Kbhavn. Keigel.
47, 50, 55, 58, 63.
- Rierkegaard, P. Chr. Ældre Smaafrister. Kbhvn.
C. A. Keigel. 60.
- Uhlhorn, Gerhard, Dr. theol. Fire Foredrag over
den nyere Bantros Fremstillinger af Jesu Liv. Dverj.
af K. Kristensen. Kristianssand. Grontoft. 66.
- Müller, S. C. Tillæg til Bibelhistorien. Kbhvn. Gan-
drup. 68. —f.
- Birkedal, Vilhelm. Den hellige Historie og Troen. En
Haandbog for Præster, Lærere og de Unge. Odense.
Hempel. I, 67. II, 68.
- Helveg, Ludvig N., Dr. Den danske Kirkes Historie til
Reformationen. Udg. af Selsk. for Danmarks Kirke-
historie. 7de Hft. 67.
- Rørdam, Holger Fr. Ny kirkehistoriske Samlin-
ger, udg. af Selsk. for Danmarks Kirkehist. 4de
Bind, 1ste Hft. Kbhvn. 67. 2det og 3die Hft.
Kbhvn. 68.
- Viborg Stifts Synodalact. 1842, 43, 44, 45, 47,
48, 49, 52, 53, 54, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64,
65, 66, 67. —g.
- Palladius, Peder, Dr. Visitatsbog. Udg. eft. Haandskr.
paa det Store Kongelige Bibliothek af A. C. L. Hei-
berg. Kbhvn. Samfund. for den danske Litteraturs
Fremme. 67.
- Klaiber, Dr. Evangelische Volksbibliothek. Stuttgart.
Conradi. 1ste Lief. 1ste Hälft. 68.

2. Philologi.

- Bang, Joannes Petrus. De auctore Iphigeniæ Aulidensis disputatio. Hauniæ. 67. —*m.*
- Apulejuses Amor og Psyche oversat og indledet af Dr. Fredrik Nutzhorn. Til Minde om Oversætteren udgivet af C. Paludan-Müller. Kbhv. Reitzel. 67.
- M. Tullii Ciceronis epistolæ. Ex codic. Medicæis denuo a se excussis recensuit I. G. Baiter. Vol. I—II. Tauchnitz. Lips. 66, 67.
- T. Livii Historiarum Romanarum Præfatio. Libri VI—X. Med Oplysninger til Skolebrug af Chr. Listov. Første Hefte. Indledning. Livius's Fortale, sjette Bog. Kbhvn. Gyldendal. 67.
- Cornelius Tacitus erklært von Karl Nipperdey. 1ster Band. Ab excessu Divi Augusti. I—VI. Vierte, verbesserte Auflage. Berlin. Weidmann. 64; 2ter Band. Ab exc. D. A. XI—XVI. Zweite, verb. Aufl. B. W. 57.
- Tacitus's Werke, übersezt von Gutmann. Bändchen 1—10. Stuttgart. Mebler. 1ste, 2te eller 3te Aufl. 59, 30, 61, 31, 65, 57, 37, 40.
- Berg, C. Græst-Dansk Ordbog til Skolebrug. Kbhvn. 64. Chr. Steen & Søn.
- Madvig I. N. Kortfattet græsk Metrik eller Fremstilling af de græske Digteres Versebygning. 1ste Stykke. I Indbydelsessk. til Kbhvns Universitets Fest i Anl. af Hans Maj. Kongens Fødselsdag d. 8de April 1867. Kbhvn. 67. —*m.*
- Flemmer, S. M. Dr. phil. Opgaver til latinske Stile, udgivne efter hans Død af Eduard Flemmer. Samling 1—2. Kbhvn. Problemstf. 65.
- Loeffer J. Latinsk Læsebog for Begyndere. Første Curfus. Kbhvn. Jac. Ersløv. 65.

- Falkenberg, Andr. Latinsk Vocabularium til Skolebrug. Christiania. Wang. 67. —/.
- Jørgensen, C. F. Dr. Latinsk-Dansk Ordbog til Skolebrug. Anden Udg. Kbhvn. Gyldendal. 66.
- Jørgensen, C. F. Dr. Dansk-Latinsk Ordbog til Skolebrug. Anden Udg. Kbhvn. Gyldendal. 65.
- Tidsskrift for Philologi og Pædagogik. 7de Aarg. Hft. 2—3. Kbhvn. Schwartz. 67.

3. Mythologi.

- Møller J. J. Græsk-romersk Gudelære til Skolebrug. Randers. Jacobsen. 66. —/.
- Jessen E. Kort nordisk Gudelære og Oversættelse af vedkommende Dele af Eddaerne. Kbhvn. Gyldendal. 67.
- Aars I. Udvalgte norske Oldkvad, som Bidrag til Kundskab om vore Forfædres Religion og Liv i Hedenold, oversatte og forklarede. Kristiania. Cappel. 64.
- Ljung G. Vilh. Hedenstæbets Levnetsløb. Attent populære Foredrag. Christiania. Abelstad. 66.

4. Nyere Sprog og Litteratur.

- Sæmundar Edda hins fróða. Den ældre Edda. Kritisk Håndudgave ved Svend Grundtvig. Københ. Gyldendal. 68.
- Norræn fornkvæði. Islandske Samling af folkelige Oldtidsdigte om Nordens Guder og Heroer, alm. kaldet Sæmundar Edda hins fróða. Udg. af Sophus Bugge. Christiania. Mallings. 67.
- Sagan af Njáli Þorgeirssyni ok sonum hans. Historia Nialii et filiorum. Textum scholis academicis subjiendum edidit Dr. S. H. B. Svensson. I. Londini Gothorum. 67. Glerup.

Eyrbyggja Saga. Herausgegeben von Guðbrandr Vigfusson. Leipzig. Vogel. 64.

Biskupa sögur gefnar út af hinu íslenska bókmen- tafélagi. Annat Bindi. II. Kaupmannah. 67.

Hið íslenska bókmentafélag. Stofnan félagsins og athafnir um fyrstu fimtíu árin. 1816—66. Kaup- mannah. 67.

Tiðendi um stjórnarmálefni Íslands, gef. út af h. ísl. bkmtf. Annat bindi. III. Kpmnh. 67.

Skýrslur og reikningar hins ísl. bkmtflgs. 1866. Kpmnh. 67.

Skírnir. Tiðendi hins ísl. bkmtflgs. 67. Kpmnh.

Skýrslur um landshagi á Íslandi, gefnar út af h. ísl. bkmtflgi. 4ða bindi I. Kpmnh. 67.

Hauch, J. C. Bemærkninger over nogle ved Chri- stendommen modificerede Oldtidslevninger i vore Viser fra Middelalderen med et kort Tillæg om disse Visers senere Skjæbne og Virkning. I Ind- bydelsesskrift fra Kbhvns Univs.'s Aarsfest til Erin- dring om Kirkens Reform. Kbhvn. 66. —m.

Danste Folkebøger paa ny udgivne af Carl Eberling. III Fortunatus. Forlagssbur. i Kbhvn. 67; IV Me- lusina. Sønst. 67.

Ludus de Sancto Kanuto duce, et fædrelandshistorisk Skuespil fra Reformationstiden. Udg. af det Kgl. danske Selsk. for Fædrelandets Hist. og Sprog ved Soph. Birket Smith. Kbhvn. 68.

H. R. Efterklang. Mindre Digte af Fr. Schaldemose, N. Sætoft, C. I. Boye, Chr. Wilster, F. I. Hansen, Chr. Juul, P. L. Møller, Chr. Trojel, J. Homann, F. C. Hillerup, Sophus Zahle, E. Nyboe og H. A. Timm. I Udvalg og med biografiske Notitser. Kbhvn. Steen & Søn. 68.

- B—o, Dr. Eva Homo. Versificeret Novelle Anden forøgede Udg. Kbhvn. Gyldendal. 67. —m.
- Baggesen, August. Jens Baggesens Biographie o. s. v. Kbhvn. Reigel. 3die Bind 2den Dl. 53; 4de Bind. 56.
- Bauch, C. Afhandlinger og æsthetiske Betragtninger. Kbhvn. Reigel. 55.
- Æsthetiske Afhandlinger og Recensioner. Kbhvn. Reigel. 55.
- Tvende Digtninger. Kbhvn. Reigel. 37.
- Charles de la Buissière. En historisk Digtning fra den franske Revolution. Kbhvn. Reigel. 60.
- Bajazeth og Tiberius. To Sørgespil. Anden Udg. Kbhvn. Reigel. 50.
- Hamadryaden. Et romantisk Eventyr i blandet Form. Anden Udg. Kbhvn. Reigel. 56.
- Gregorius den Syvende og Don Juan. Anden Udg. Kbhvn. Reigel. 59.
- Svend Grathe eller Kongemødet i Roskilde. Tragoedie. Kbhvn. Reigel. 41.
- Søstrene paa Kinnekullen, et dramatisk Eventyr. Kbhvn. Reigel. 49.
- Marsk Stig. Tragoedie. Kbhvn. Reigel. 50.
- Gren tabt og bunden. Stuespil. Kbhvn. Reigel. 51.
- Gjengjeldelsen. Romantisk Drama. Kbhvn. Reigel. 54.
- Et Eventyr i Orkenen. Drama. Kbhvn. Reigel. 55.
- Kongens Yndling. Stuespil. Kbhvn. Reigel. 58.
- Minder fra min Barndom og min Ungdom. Kbhvn. Reigel. 67.
- Qvindehævn, Lystspil i to Acter. Kbhvn. Reigel. 68.
- Kristiansen, V. Bidrag til en Ordbog over Gadesproget og saakaldt daglig Tale. Kbhvn. Hagerup. 66.
- Steenstrup, M. G. G. Dr. Dansk Maanedsskrift. An-

- den Række. Kbhvn. Gyldendal. Aarg. 67 Bind 1, Hft. 4, 5, 6; Bind 2. 68 Bind 1, Hft. 1.
- Krebs, Fr. Samfundet. Et Maanedsskrift. 1ste Bind. Kbhvn. Jørgensen. 68.
- Hagerup, E. Om det danske Sprog i Angel. 2den forøgede Udg. efter Forf.'s Død besørget af K. I. Lyngby. Kbhvn. Hagerup. 67.
- Gad. Dansk Bogfortegnelse. Kbhvn. Gad. 67, 1—11; 68, 1—2.
- Delbanco, O. H. Nordisk Boghandlertidende, 2den Aarg, 14—48. Kbhvn. 67 og 68.
- Steenstrup, I. Iapetus Em. Oversigt over det Kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger og dets Medlemmers Arbejder. 66, 5—6; 67, 1—3. —*m.*
- Welhaven, I. S. Samlede Skrifter. Bind 1—4. Kbhvn. Gyldendal. 67 og 68.
- Berg, A. Udvalg af den norske Litteratur med literærhistoriske Oplysninger og Ordforklaringer. Kbhvn. Gandrup. 68. —*f.*
- Hammerich, Martin. Svenske Læsestykker, med Oplysninger om Sprog og Litteratur, udg. til Skolebrug. 3die Opl. Kbhvn. Gyldendal. 67. — 10 Aftryk.
- Larsen, A. Svensk Ordbog for Danske og Norske. 2den Udg. Kbhvn. Gyldendal. 66.
- Povelsen, S. Tydsf Læsebog for Begyndere. Kbhvn. Reigel. 53.
- Jæger, Nicolai Henrich. Hollandsk Grammatik efter P. Weilands nederduitsche Spraakkunst og Hollandsk Læsebog. Arendal. 35.
- Hollandsk Lexicon for Norske og Danske. Deel 1—2. Christiania. 26 og 31.
- Udvalg af engelske Forfattere. En Læsebog for Skolens høiere Klasser. Kbhvn. Hagerup. 67. —*f.*

Borring, L. —S. Album littéraire ou nouveaux choix de lectures, suivies de notes littéraires et explicatives, 2ième partie, 2ième edit. Copenh. Gandrup. 68. —/.

Frilaud, Oscar. Fransk Chrestomathi iudehld. et Udvalg af Læsestykker laante fra Mønstersforfattere i den franske Litteratur og forsynede med veiledende Anmærkninger. Udg. til Brug for Underviisningens Mellemalder. Kbhvn. Gandrup. 67. —/.

(Sick). Franske Læsestykker, især til Brug for de lærde Skolers øverste Classer. Odense. Hempel. 1ste Hft. 67 (L'Avare af Molière, til Skolebrug, med en Oversigt over den franske Litteraturs Historie indtil Ludvig XV, Indledning og Anmærkninger). —/.

A. M. Le premier guide français. Første Ledetraad i det franske Sprog, til at forberede Brugen af Læsebøger for Mellemalderen. Kbhvn. Gandrup. 67. —/.

Staafl, F. N. Urval ur franska litteraturen, till des vänners och den studerande ungdomens tjenst efter tidsföljd utarbetadt. Kursen 1—5. Stockholm. E. T. Bergegrens bokhandel. 1860—64 (To Aftryk og af „femte Kursen“ endnu et tredie, saa at Skolen nu har tre fuldstændige Aftryk).

Broberg, S. Fransk Grammatik til Skolebrug. Kbhvn. Schubothe. 67.

Lemcke, Ludvig Dr. Jahrbuch für Romanische und Englische Literatur. Band 7, Hft. 4. Leipzig. Brockhaus. 67.

Littré. Dictionnaire de la langue française. Paris. Hachette. Livr. 15—18. 67—68.

Allgemeine Bibliographie für Deutschland. Wöchentliches Verzeichniß aller neuen Erscheinungen im Felde der Litteratur. Hinrichsche Verlagshandlung. 1867; 1868, 1—7.

- Brockhaus, Eduard Dr. Allgemeine Bibliographie. Monatliches Verzeichniz der wichtigeren neuen Erscheinungen der deutschen und ausländischen Litteratur. Leipzig. F. A. Brockhaus. 67, 11—12; 68, 1—2.
- Verzeichniß der Bücher und Landkarten, welche neu erschienen oder neu aufgelegt worden sind. Leipz. Hinrichß. 1867. 1—2.
- Hammerich, Martin. Danmarks og Norges Litteratur i kort Overblik. Kbhvn. Gyldendal. 67. —*f*.
- Erslöv, Th. F. Supplement til „Allm. Forfatter=Lexicon for Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande“ indtil Udgangen af Aaret 1853. 15de Hft. Kbhvn. Forlagsbur. 67. —*m*.
- Petersen, Clemens. Om Forholdet mellem det Gamle og det Nye ved Ohlenschlägers Fremtræden i den danske Litteratur. En kritisk Undersøgelse. Kbhvn. Samf. til den danske Litteraturs Fremme. 67.
- Fortegnelse over Metropolitanstolens Bogsamling. Kbhvn. 66. —*m*.
- Fabricius, F. Dansk Bogfortegnelse for Aarene 1841—58. Register. Kbhvn. Forlagsbur. 62.
- Bruun, Chr. Aarsberetninger og Meddelelser fra det store kongelige Bibliothek. 2det Hft. Kbhvn. Gyldendal. 66. —*m*.
- Förteckning öfver svenska bokhandelens under år 1866 utkomne böcker, lithografiska arbeten, kartor m. m. Stockholm. 67.

5. Historie.

- Jensen, N. J. Verdenshistorie til Læsning for Folket. Første Del (Oldtiden). Kbhvn. Schönberg. 66.
- Mørk=Hansen, M. Kortfattet Lærebog i Verdenshistorien

- for Ungdommen af alle Stænder. 3die Dpl. Kbhvn. Sverfen. 58.
- Samme Bog. 4de Dpl. Kbhvn. 67. Thaarup. —/.
- Bloch, B. A. Lærebog i den nyeste Historie til Brug for de lærde Skoler (S. B. Thrige og B. A. Bloch. Lærebog i Verdenshistorien t. B. f. d. I. St. 5te Deel). Kbhvn. Gyldendal. 68.
- Thrige, S. B. Lærebog i den gamle Historie til Brug for de lærde Skoler. 2den forbedrede Udg. Kbhvn. Gyldendal. 64. —/.
- Mindre Lærebog i den gamle Historie. Til Brug for de lærde Skoler. Kbhvn. Gyldendal. 67. —/.
- Bloch, B. A. Lærebog i Middelaalderens Historie. Til Brug for de lærde Skoler. Kbhvn. Gyldendal. 64.
- Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed. Udg. af det kongelige nordiske Oldskriftselskab. 1866 Hft. 4, 1867 Hft. 1—4. Kbhvn. Gyldendal.
- Aarsberetninger fra det kongelige Geheimearchiv, indeholdende Bidrag til dansk Historie af utrykte Kilder. 4de Bind 2det Hft. Kbhvn. 67. —m.
- Müller, L. C. Danmarks Historie. 3die Udg. Kbhvn. Michaelsen og Lillge. 2den Deel, Hft. 3—6. 3die Deel, Hft. 1.
- Barfod, Fr. Fortællinger af Fædrelandets Historie. 3die Udg. Kbhvn. Gyldendal. Hft. 11—16.
- Allen, C. F. De tre nordiske Rigers Historie under Kong Hans, Christiern den Anden, Frederik den Første, Gustav Vasa, Grevefeiden 1497—1536. Tredie Bind. Første og anden Afdeling. Kbhvn. Gyldendal. 67.
- Danmarks, Norges og Sverrigs Historie med c. 1000 Illustrationer. Kbhvn. Rittendorff & Aagaard. Hft. 2—19.
- P. Billeder af berømte danske Mænd og Kvinder, der have levet i Tidsrummet fra Reformationens

- Indførelse indtil Kong Fredrik VII's Død. Kbhvn. Chr. Steen & Søn. Hft. 1—16.
- Danske Samlinger for Historie, Topographi, Personal- og Litteraturhistorie. Udg. af Chr. Bruun, O. Nielsen og A. Petersen. Kbhvn. Gyldendal. 2det Bind 4de Hft., 3die Bind 1ste—3die Hft. 67—68.
- Samlinger til jydsk Historie og Topografi. Udg. af det jydsk hist.-topogr. Selskab. Aalborg. Schultz. Hft. 3—4. 67. 2det Bind 1ste Hft. 68.
- Riant, Paul. Skandinavernes Reiser til Palæstina under Korstogene. Kbhvn. Schubothe. Hft. 1—5. 66—68.
- Thrige, S. L. Danmarks, Norges og Sverrigs Historie til Brug for de lærde Stoler. Kbhvn. Gyldendal. —/ (til Deels).
- Rørdam, Holger Fr. Historieskrivningen og Historieskrivere i Danmark og Norge siden Reformationen. I. Tidsrummet fra Reformationen indtil Anders Vedel. Kbhvn. Tryde. 67. —m.
- Worsaae, I. I. A. Runamo og Braavalleslaget. Et Bidrag til archæologisk Kritik. Kbhvn. 44. Forf. (Reitzel). 4°.
- Tillæg til „Runamo og Braavalleslaget“. Kbhvn. 45. Reitzel. 4°.
- Blekingske Mindesmærker fra Hedenold, betragtede i deres Forhold til de øvrige skandinaviske og europæiske Oldtidsminder. Kbhvn. Reitzel. 46. 4°.
- Danevirke, Danffhedens gamle Grændsevold mod Syden. Kbhvn. Reitzel. 48.
- Keyser, N. Samlede Afhandlinger. 1ste Hft. Christiania. Malling. 68.

- Hildebrand, Hans Ol. Svenska Folket under Hednatiden. Ethnografisk Afhandling. Stockholm. 66.
- Beauvois, E. Histoire légendaire des Francs et des Burgondes aux IIIe et IVe siècles. Paris, ag. gen. de libr. Copenh. Hagerup. 67.
- Zinkeisen, I. W. Der Jakobiner-Klub. Ein Beitrag zur Geschichte der Parteien und der politischen Sitten im Revolutionszeitalter. Th. 1—2. Berlin. Decker. 52—53.
- Historisk Tidsskrift. Udgivet af den danske historiske Forening ved dens Bestyrelse. Redig. af E. Holm. 3die Række, 5te Bind 2det Hefte. Kbhvn. 67.
—*m.*

6. Geografi og Statistik.

- Ararup Vilstrup. Palæstina eller det hellige Land udførlig beskrevet. Aalborg. 67. Marinus Schulz.
- Wagener, Hermann. Zonen-Bilder. Nach Aquarellen von Heinrich Leutemann. Mit erklärenden Schilderungen für die Jugend. Stuttgart. Thienemann. 67.
- Charakterbilder der Erd- und Völkerrunde. Mit kurzen erläuternden Texten der Zeitschrift Globus entnommen. Hildburghausen. Bibliogr. Instit. Heft 1—9. 67—68.
- Petermann, A. Mittheilungen über wichtige neue Erforschungen auf dem Gesamtgebiete der Geografie. Gotha. Justus Perthes. 67, 4—12; 68, 1—4.
- Ergänzungsheft 19. Behm, E. Die modernen Verkehrsmittel, Dampfschiffe, Eisenbahnen, Telegraphen. Gotha. Justus Perthes. 67.
- Ergänzungsheft 20. P. v. Tchihatscheffs Reisen in Kleinasien u. Armenien 1847—63. Gotha. Justus Perthes. 67.
- Pajkull, C. W. En Sommer i Island. Reiseskildring. Forlagsbur. i Kbhvn. 67.

- Rint, S. Grønland, geographisk og statistisk beskrevet. Dl. 1—3. Kbhvn. Høst. 52. 55, 57.
- Stieler, A. Handatlas. Herausgeg. von Berghaus u. Petermann. 67—68, Liefer. 16—21.
- Bull. Atlas over Danmark. Plan XVII (Jylland 11) og Extrablad I (Populationskort).
- Gad, Marius. Udtog af Kongeriget Danmarks Statistik. Kbhvn. Gad. 67.
- Statistisk Tabelværk. Udg. af det stat. Bur. 3die Rk. 7de Bind. Kbhvn. 66. —*m.*
- Statistiske Meddelelser. Udg. af det stat. Bur. 3die Rk. 6te Bind. Kbhvn. 67. —*m.*
- Linde, A. C. P. Meddelelser angaaende Kjøbenhavns Universitet, den polytechniske Lærestalt, Sorø Academi og de lærde Skoler med dertil hørende Realunderviisning i Kongeriget Danmark for Aarene 1857—63, udg. efter Foranstaltning af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet. 1ste Hft. Kbhvn. Gyldendal. 65, 2det og 3die Hft. 67. (To Aftryk.) —*m.*
- Liste over de Studerende, som i Aaret 1867 have taget den ved Bekjendtgjørelse af 26de April 1847 og 7de Septbr. 1850 anordnede filosofiske Examen. Kbhvn. 67. —*m.*
- Fortegnelse over de 234 Studerende, der i Aaret 1867 have tilendebragt Afgangsexamen ved de lærde Skoler eller Adgangs-Examen ved Universitetet. Kbhvn. 67. —*m.*
- Førelæsninger og Øvelser ved Kbhvns Universitet og den polyt. Lærestalt i Foraarshalvaaret 1867. Kbhvn. 67. — Ligeledes i Efteraarshalvaaret 1867. Kbhvn. 67. —*m.*

7. Matematik og Naturvidenskab.

Tychsen, Camillo. Tidsskrift for Matematik.

- 2den Række. 3die Aarg. 1—8 Hft. Kbhvn.
Schwartz.
- Kaiser, F. Stjernehimlen forklaret. Overs. efter den tredie hollandske Udg. ved Mathilde Orsted. Med et Forord af G. L. d'Arrest. Kbhvn. Lind. 67.
- Illustrirtes Thierleben. Eine allgemeine Kunde des Thierreichs. Hildburghausen. Bibliogr. Institut. 67—68. Hft. 72—95.
- Thornam, Chr. Afbildninger til Brug ved Undervisningen i Zoologi i de lærde Skoler og Realskoler. Udførte efter Universitetets zoologiske Museums Forelæsningstegninger. 5te Hft. —*m*.
- Bronn, H. G. Dr. Klassen und Ordnungen des Thierreichs wissenschaftlich dargestellt in Wort und Bild. Fortgesetzt von Dr. A. Gerstäcker. 5ter Band. Lief. 3—5. Leipz. u. Heidelberg. Winter. 67.
- Vaupell, Christian. De nordsjællandske Skovmoser. En botanisk-mikroskopisk Undersøgelse af de Plantedele, som danne Tørvn, og af de Levninger af Fortidens Skove, der ere bevarede i nogle nordsjællandske Skovmoser. Kbhvn. Reitzel. 51. 4°.
- Jenssen-Tusch, H. Folkelige Plantenavne i forskellige europæiske sprog. Kbhvn. Hagerup. 67. 1ste afdeling. Nordiske Plantenavne. Hft. 2—4.
- G. J. B., Dr. Lütrens Begyndelsesgrunde af Dyreriget's Naturhistorie, critisk bedømt som Skolebog. Kbhvn. Lund. 68. —*f*.
- Löffler, E. Forsøg paa en geognostisk Tydning af Landenes Overfladeforhold. Kbhvn. Gyldendal. 66. —*m*.
- Jespersen, M. Liden geognostisk Veiviser paa Bornholm. Rønne. 65.
- Schythe, I. C. Hekla og dens sidste Udbrud d. 2den Septbr. 1845. Kbhvn. 47.

- Driebein, C. Om Sitophobi. Kbhvn. Michaelsen & Tillge. 66. —*m.*
- Christensen, C. Om Glaucom. Kbhvn. Schwartz's Efterflg. 67. —*m.*
- Troschel, F. H. Dr. Archiv für Naturgeschichte. Gegründet von A. F. A. Wiegmann. Berlin. Nicolai. 32ster Jahrg. Hft. 5. 66; 33ster Jarg. Hft. 1—4. 67.
- Fogh, C. og Lütken, C. F. Tidsskr. for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben. 3die Rk. 4de Bind med Extrahefte. 3die Rk. 5te Bind 1ste Hft. Kbhvn. Philipsen. 67, 68.
- Schiødte, I. C. Naturhistorisk Tidsskrift, stiftet af Henrik Krøyer. 3die Rk. 4de Bind 3die Hft. Kbhvn. Reitzel. 67.
- Heiberg, Peder, Dr. phil. Botanisk Tidsskrift, udg. af den botan. Forening i Kbhvn. 2det Bind, 1—4de Hft. Kbhvn. Gad. 67—68.
- Thomsen, Aug. og Jul. Tidsskrift for Physik og Chemi samt disse Videnskabers Anvendelse. 5te Aarg. 10—12te Hft. 6te Aarg. Kbhvn. Reitzel. 67.

8. Philosophi.

- Pascals Tanker, oversatte af W. F. de Coninck. Kbhvn. Delbanco. 66. 2den Afdeling. 67.
- Breve, Afhandlinger og Samtaler tilligemed Levnetsbeskrivelse ved Fru Périer, oversatte af W. F. de Coninck og Thor Sundby. Kbhvn. Delbanco. 68.
- Waage, O. I. P. Mynster og de filosofiske Bevægelser paa hans Tid i Danmark. Reitzel. 67. —*m.*
- Nielsen, R. Om Hindringer og Betingelser for det aandelige Liv i Nutiden. Sexten Forelæsninger

holdte ved Universitetet i Christiania. Kbhvn. Gyldendal. 68.

Bröchner, Dr. G. Problemet om Tro og Biden. Kbhvn. Bihltpfen. 68.

9. Pædagogik.

Eneroth, Olof. Folkskolan, dess ändamål, medel ock verkningar jemte öfversigt öfver folkskolans ställning i Sverige ock Norge samt andra kristna Länder. Stockholm. 67.

Møller, Joh. Den kristelige Skoles Opgave, nærmest betragtet i Forhold til Frihed og Fædreland. Kbhvn. Gad. 68.

V. H. Endnu et Indlæg i Skolesagen. Kbhvn. Michaelsen & Tillge. 67.

Översigt over Underviisningen ved Kunstacademiet samt over de for Udgang til Classerne vedtagne Bestemmelser. Kbhvn. 67. —/.

Haandbog i Roning. Udgivet af Handels- og Contoirist-Foreningen. Kbhvn. 68. —/.

12. Jurisprudents.

Nielsen, O. Bidrag til Oplysning om Sysselinddelingen i Danmark. Kbhvn. Gad. 67. —m.

Larsen, F. Julius. Om Grændserne for den danske Arverets Anvendelighed i de indlemmede slesvigske Distrikter. Kbhvn. 67. —m.

Samling af endnu gjældende Love og Anordninger m. v. af mere almindelig Interesse, udgivne efter Indenrigsministeriets Foranstaltning ved G. S. Klein:

1683—1784. Kbhvn. Schulz. 64. —m.

1785—1813. " " 64. —m.

1814—33. " " 63. —m.

- 1834—48.   Kbhvn.   Schulz.   62.   —*m.*
 1849—59.   ”   ”   61.   —*m.*
 Samling af Love og Anordninger o. s. v.
 1860—64.   ”   ”   61—65. —*m.*
 1865—69. Hft. 1—2.   ”   ”   66—67. —*m.*
 Bech, Chr. Register til den efter Indenrigsministeriets
 Foranstaltning udgivne Samling af Love og Anord-
 ninger af mere almindelig Interesse. 1683—1864.
 Kbhvn. Schulz. 66. —*m.*

Allgemeine deutsche Realencyclopædie für die gebildeten
 Stände. Conversations-Lexicon. Fjfte umgearbeitete,
 verbesserte und vermehrte Auflage. In funfzehn Bän-
 den. Leipzig. J. A. Brockhaus. Band 1—12. 64—67.

13. Indbydelsesskrifter fra Skoler.

a. Danske fra 1867.

1. Aalborg Kathedralskole (Malmstrøm. Om Gymnastikens Stilling hos os). — 2. Aarhus Kathedralskole (Fingeršlev, G. F. Forslag til et Par Forandringer i Examensbestemmelserne for de lærde Skoler). — 3. Frederiksborg lærde Skole (Berg, C. Lidt om Texten i Xenophons Anabasis. — Fortegnelse over Disciplenes Morskabsbibliothek). — 4. Helsingørs høiere Realskole (Lassen, V. Et Bidrag til Helsingørs Historie). — 5. Herlufsholms lærde Skole (Damborg. Abbed Vilhelms Levnet. — Leth. Et Par Ord om Herlovianeren Chr. Ramus, dim. 1781). — 6. Horsens lærde Skole (Eke-roth, C. C. E. Om Glidecurver). — 7—13. Kjøbenhavn: 7. Borgerdydsskolen paa Christianshavn (Hammerich. Oehlenschläger paa Reise i Udlandet). — 8. Borgerdydskolen i Kjøbenhavn. — 9. Haderslev Læreres Skole. — 10. Latin og Real-

skolen i Store Kongensgade. — 11. Latin og Realskolen paa Værnedamsveien (Hjemmet og Skolen, Meddelelser til Elevernes Forældre, Nr. 10). — 12. Metropolitanfsolen. — 13. Det von Westenffe Institut. — 14. Kolding. Veile Amts høiere Realskole. — 15. Nykjøbing Cathedralsskole (Wittrup. Bidrag til Nykjøbing Cathedralsskoles Historie). — 16. Odense Cathedralsskole (Henrichsen. Bidrag til Skolens Historie, niende Hefte: Fortsættelse af Underviisningens Historie I B. Underviisningens Omfang m. m. fra den Guldbergske Periode indtil Nutiden). — 17. Randers lærde Skole. — 18. Ribe Cathedralsskole (Bendtsen, B. Tre Skoletaler). — 19. Roskilde Kathedralskole. (Bidrag til Samvirken mellem Hjemmet og Skolen). — 20. Rønne høiere Realskole. — 21. Slagelse Realskole (Lund, C. Vandet, dets Sammensætning og Egenskaber samt nogle Træk af dets Anvendelse). — 22. Sorø Akademis Skole (Bang, I. H. Anden Fortsættelse af Meddelelser fra den Bülowiske Manuskriptsamling i Sorø Akademis Bibliothek). — 23. Viborg Kathedralskole (Feddersen, Arthur. Naturhistorieunderviisningen og de naturhistoriske Lærebøger i vore Skoler samt Prøve paa en naturhistorisk Lærebog). — 24. Vordingborg Realskole. — 25. Reykjavik Latinskole. Efterretninger fra Skoleaaret 1865--66. — Alle undtagen 11 og 23 —*m.*

b. Norske fra 1867.

1. Halesunds Lær- og Realskole (Nogle Bemærkninger om Broncealderen i Norge). — 2. Aars og Voss's Skole (Beretning om Skolefesten den 11te Juli 1866). — 3. Christiania Borger- og Realskole (Grüner, H. Chr. Praktiske Regler for den engelske Udtale). — 4. Christiania Kathedralskole (Dörum, P. G. O.

Ledetraad ved den forberedende Underviisning i Plangeometri). — 5. Drammens lærde og Realskole. (14de September 1866, Skolens Femtiaarsdag). — 6. Frederikshalds lærde og Realskole (Weisse, I. P. Om Behandlingen af den latinske Skolegrammatiks Formlære. — Arnesen, Martin. Roden sru i vore Stedsnavne. — Blom. Om den ringe Benyttelse af denne Skoles Realklasser). — 7. Kristiansands Katedralskole (Nygaard, M. Eddasprogets Syntax. II). — 8. Kristiansunds lærde- og Realskole (Boye. I. Æsthetisk Propædantik. II. Tre Digte). — 9. Molde lærde- og Realskole (Brinchmann. Lidt Pædagogik).

c. Svenske fra 1866 og 1867.

1. Carlskrona, 66 og 67 (Landéen: Om individualiteten hos de högre växterna - ett bidrag till läran om Naturens enhet i mångfald). — 2. Carlstad 66 (Wallinder. Reseberättelse) og 67. — 3. Christianstad 66 (Hagerløf. Aurelius Augustinus. Försök till en Lefnadsteckning. I) og 67. — 4. Falun 66 og 67 (Hallström. Tillägg til Euklides's Elementa). — 5. Gefle 66 (Wiberg. Bidrag till kännedomen om Phoeniciernas, Etruskernas och Massiliensernas Handelsförbindelser med nordvestra Europa) og 67. — 6. Göteborg 66 og 67. — 7. Halmstad 67. — 8. Helsingborg 66 og 67 (Collin, Z. Om de i Germaniska språken förekommande derivaterna från roten kru). — Hernösand 66 og 67 (Wimmercranz, A. F. T. Maccii Plauti de vita moribusque præcepta). — 10. Hudiksvall 66 og 67. — 11. Jönköping 66 og 67 (Nygqvist, Johan I. Om Konung Ludvig XI af Frankrike såsom statsmann och menniska). — 12. Kalmar 66 (Borelius. Anmärkningar vid Herbarts Filosofiska

System) og 67. — 13. Linköping 66 og 67. — 14. Luleå 66. — 15. Lund 66 (Schweder. Om sammansatta ord i svenska språket. I.) og 67 (Schweder. Om s. ord i sv. spr. II.). — 16. Malmö 66 og 67. (Stenberg, L. Tabulæ logarithmi integralis. II.). — 17. Norrköping 66 og 67. — 18. Nyköping 66 og 67. — 19. Skara 66 og 67 (Alander, P. G. Några ord om lärarebildning). — 20. Stockholm 66 (Rabe, G. R. Om latinska synonymikens betydelse för elementarundervisningen) og 67 (Rabe, G. R. Qvæstiones Livianæ). — 21. Strengnäs 66 og 67. — 22. Umeå 66 og 67 (Grenholm, P. A. Om Duodecimalsystemet såsom ett nytt Decimalsystem). — 23. Upsala 66 og 67 (Lundqvist. Propertii Elegiæ qvinque suethice conversæ annotationibusqve illustratæ). — 24. Wenersborg 66 og 67. — 25. Westervik 66 og 67. — 26. Westerås 66 (Björling. De första begreppen af läran om de elliptiska functionerna) og 67. — 27. Wexjö 66 og 67. — 28. Wisby 66 (Cramér, Carl. Om Ljus och Värme såsom rörelsefenomener) og 67. — 29. Örebro 66 og 67 (Roth, M. Kägleholt och Magnus Gabriel de la Gardie). — 30. Östersund 66 (Brandt. Sofokles Antigone, öfversättning) og 67.

- b. Den naturhistoriske Samling** tæller nu omtrent 1500 Nummere; i det forløbne Aar har den kun modtaget et Brudstykke af en Steen, givet af Hr. Kjøbmand J. Preisler, og et Stykke af et Agaveblad, givet af Discpl. Chr. Jespersen.

Derimod er den botaniske Have ved Hr. Docent Dybdahls velvillige Hjælp bleven beriget med en hel Del Planter.

- c.** Af **Undervilningsredskaber** er i Aarets Løb anskaffet (som hørende til Inventariet) Krarup-Vilstrups Kort over Palæstina paa Lærred med Stokke.
- N. Petersen. Engelske Forskrifter. 2 Hefter. Kbhvn. Steen. 1862.
- Ny Samling af Danske Forskrifter. 5 Hefter. Kbhvn. Steen. 1862.
- H. Jastrau. Latinske Forskrifter. 2det Hefte. Odense. Milo. 1858.
- Danske og latinske Forskrifter. 3die Hefte. Odense. Milo. 1856.
- (Af alle Forskrifterne to Aftryk.)

7. Ministerielle Bestemmelser.

Foruden det, der paa andre Steder i dette Indbydelsesskrift findes omtalt, bliver her endnu Følgende at meddele.

Under 21de Juni 1867 er der fra Ministeriet udgaaet følgende Rundskrivelse, som kom for silde til at medtages i forrige Aars Indbydelsesskrift:

Paa dertil given Anledning fra Bestyreren af en privat lærd Skole skal Ministeriet ikke undlade herved at meddele Hr. Rektoren til behagelig Efterretning og fornøden Iagttagelse, at Bestemmelsen i Bekjendtgjørelsen af 8de Novbr. 1858 § 7 om, at der skal gives tre Charakterer i mechanic Physik, i chemisk Physik og i Astronomi, og at disse

tre Charakterer sammenlægges til een Hovedcharakter, saa vel som Slutningsbestemmelsen i Ministeriets Circulaire af 4de Marts 1859 om den Vægt, der kan tillægges Charakteren i Astronomi, maae ansees forandrede ved de almindelige Bestemmelser om Charakterergivningen i Bekjendtgjørelse af 31te Mai 1866, og at der som Følge heraf bliver med Charakteren i Naturlære fremtidig at forholde saaledes, at, skjønt der examineres i hver af de tre ovennævnte Discipliner, vil der dog efter Udfaldet af den samlede Examination af hver af de to Censorer og den examinerende Lærer være at give en heel Charakter for Naturlære, der dog, naar alle Tre derom ere enige, kan forhøies eller nedsættes med $\frac{1}{3}$.

Fremdeles er der under 3die Juli 1867 udgaaet følgende Rundskrivelse:

Da Gymnastikdirektøren hertil har indberettet, at Ministeriets Circulaire af 16de November 1861 om, at 7de Classes Gymnastikunderviisning skulde indskrænkes til Hugning, Exercits og Riffelskydning, naar Øvelse i Riffelskydning var indført, er bleven forskjelligt opfattet i de forskjellige Skoler, idet man navnlig flere Steder er gaaet ud fra, at Indskrænkningen kun gjaldt de Maaneder, i hvilke Riffelskydningen øvedes, og da Gymnastikdirektøren herved har overbeviist sig om, at det af ham ved Forandringen tilsigtede Maal: en bedre Uddannelse i Hugning og Exercits, ikke er naaet i de Skoler, hvor Indskrænkningen er gennemført Aaret rundt, samt da han formener, at Hugning og Exercise ikke giver Disciplene den fuldstændige legemlige Udvikling og for Sundheden gavnlige Motion, som

bibringes dem ved de egentlige gymnastiske Øvelser, hvortil især de ældre Classer paa Grund af den mere anstrengende aandelige Beskjæftigelse trænge, skal Ministeriet efter Gymnastikdirektørens Indstilling herved tjenstligst meddele Hr. Rektoren til behagelig Efterretning og fornøden Iagttagelse, at Disciplene i 7de Classe fra det nye Skoleaars Begyndelse bør i de Maaneder af Aaret, i hvilke Skydeøvelser ikke foretages, deeltage foruden i Hugning og Exercits tillige i de egentlige gymnastiske Øvelser.

Endelig meddeles her en Rundskrivelse af 15de Marts 1867, som ikke blev optaget i forrige Aars Indbydelsesskrift.

Skjønt der, naar Reglerne i Bekjendtgjørelsen og Circulairet af 31te Mai 1866 om Charakterberregningen ved de lærde Skolers Afgangsexamen nøiagtigen følges, neppe vil kunne opstaae nogen Vanskelighed for Skolerne ved Gjennemførelsen af de deri indeholdte Bestemmelser, har Ministeriet dog i Betragtning af hvor vigtigt det er, at enhver forskjellig Opfattelse eller Tvivl fjernes, troet endnu i Forbindelse med ovennævnte Circulaire at burde meddele Skolerne nedenanførte Schema til Oplysning om, hvilken Værdi Specialcharaktererne i de enkelte Fag faae ved Overførelsen i Systemet for Hovedcharakterens Uddragning.

Gjennem- snitsværdien af de 3 Cen- sorerers Charakterer.	Specialcha- rakteren i Faget.	Specialcharakterernes Talværdi efter Systemet for Hovedcha- rakterens Uddragning	
		i Alminde- lighed.	i de 3 Fag, i hvilke Charak- teren forstær- kes.
6	ug	8	12
$5\frac{5}{6}$	ug $-\frac{1}{6}$	$7\frac{5}{6}$	$11\frac{3}{4}$
$5\frac{2}{3}$	ug $-\frac{1}{3}$	$7\frac{2}{3}$	$11\frac{1}{2}$
$5\frac{1}{2}$	mg $+\frac{1}{2}$	$7\frac{1}{2}$	$11\frac{1}{4}$
$5\frac{1}{3}$	mg $+\frac{1}{3}$	$7\frac{1}{3}$	11
$5\frac{1}{6}$	mg $+\frac{1}{6}$	$7\frac{1}{6}$	$10\frac{3}{4}$
5	mg	7	$10\frac{1}{2}$
$4\frac{5}{6}$	mg $-\frac{1}{6}$	$6\frac{5}{6}$	10
$4\frac{2}{3}$	mg $-\frac{1}{3}$	$6\frac{2}{3}$	$9\frac{1}{2}$
$4\frac{1}{2}$	g $+\frac{1}{2}$	6	9
$4\frac{1}{3}$	g $+\frac{1}{3}$	$5\frac{2}{3}$	$8\frac{1}{2}$
$4\frac{1}{6}$	g $+\frac{1}{6}$	$5\frac{1}{6}$	8
4	g	5	$7\frac{1}{2}$
$3\frac{5}{6}$	g $-\frac{1}{6}$	$4\frac{5}{6}$	$6\frac{1}{2}$
$3\frac{2}{3}$	g $-\frac{1}{3}$	$3\frac{2}{3}$	$5\frac{1}{2}$
$3\frac{1}{2}$	tg $+\frac{1}{2}$	3	$4\frac{1}{2}$
$3\frac{1}{3}$	tg $+\frac{1}{3}$	$2\frac{1}{3}$	$3\frac{1}{2}$
$3\frac{1}{6}$	tg $+\frac{1}{6}$	$1\frac{5}{6}$	$2\frac{1}{2}$
3	tg	1	$1\frac{1}{2}$
$2\frac{5}{6}$	tg $-\frac{1}{6}$	$-\frac{1}{3}$	$-\frac{1}{2}$
$2\frac{2}{3}$	tg $-\frac{1}{3}$	$-1\frac{2}{3}$	$-2\frac{1}{2}$
$2\frac{1}{2}$	mdl $+\frac{1}{2}$	-3	$-4\frac{1}{2}$
$2\frac{1}{3}$	mdl $+\frac{1}{3}$	$-4\frac{1}{3}$	$-6\frac{1}{2}$
$2\frac{1}{6}$	mdl $+\frac{1}{6}$	$-5\frac{2}{3}$	$-8\frac{1}{2}$
2	mdl	-7	$-10\frac{1}{2}$
$1\frac{5}{6}$	mdl $-\frac{1}{6}$	$-9\frac{2}{3}$	$-14\frac{1}{2}$
$1\frac{2}{3}$	mdl $-\frac{1}{3}$	$-12\frac{1}{3}$	$-18\frac{1}{2}$
$1\frac{1}{2}$	slet $+\frac{1}{2}$	-15	$-22\frac{1}{2}$
$1\frac{1}{3}$	slet $+\frac{1}{3}$	$-17\frac{2}{3}$	$-26\frac{1}{2}$
$1\frac{1}{6}$	slet $+\frac{1}{6}$	$-20\frac{1}{6}$	$-30\frac{1}{2}$
1	slet	-23	$-34\frac{1}{2}$

8. Regnskabsvæsen.

Skolens Indtægter og Udgifter i Regnskabsaaret fra
1ste April 1867 til 31te Marts 1868.

I n d t æ g t e r.

1) Kassebeholdning fra forrige Aar	1,421 Rdl.	62 Sk.
2) Arvefæste og Tiende-Afgifter	14,039 —	41 —
3) Af Kirker og Præstekald	13 —	„ —
4) Renter af Skolens Capitaler	2,926 —	81 —
5) Indbetalte Capitaler	624 —	30 —
6) Afdraget Laan	75 —	„ —
7) Skolecontingenter	3,223 —	32 —
8) Fra Læsø	192 —	30 —
9) Extraordinære Indtægter	81 —	32 —
10) Indkomne Restancer fra forrige Aar	42 —	49 —
11) Ifølge Decision	36 —	17 —
12) Indeholdt til Afbetaling paa For- skud	285 —	95 —
13) Hævet i Sparekassen af Stipen- diefondens Midler	330 —	„ —
<u>I Alt Indtægt</u>		<u>23,291 Rdl. 85 Sk.</u>

U d g i f t e r.

1) Lønninger	11,459 Rdl.	48 Sk.
2) For Timeundervisning	1,464 —	33 —
3) Pensioner	1,332 —	40 —
4) Bibliothek og videnskabeligt Ap- parat	377 —	40 —
5) Bygningers Vedligeholdelse	179 —	49 —
6) Bygningers Hovedreparation	234 —	4 —
7) Inventariets Vedligeholdelse	99 —	44 —

Overføres 15,146 Rdl. 66 Sk.

Overført 15,146 Rdl. 66 Sk.

8) Godtgjørelse til Lærere for Af- savn af Embedsbolig	5	—	69	—
9) Brændsel og Belysning	366	—	34	—
10) Skatter og Afgifter	1,226	—	70	—
11) Regnskabsførelsen	391	—	12	—
12) Testamentarisk Forpligtelse ...	160	—	„	—
13) Forskjellige løbende og tilfæl- dige Udgifter	411	—	41	—
14) Til Skydeøvelser	75	—	87	—
15) Udlaante Capitaler og bevilgede Forskud	949	—	30	—
16) Afgivet Overskud til den almin- delige Skolefond	942	—	30	—
17) Ifølge Decision	1	—	16	—
18) Udbetalte Stipendier under Sti- pendiefonden	652	—	48	—
19) Indsat i Sparekassen af Stipen- diefondens Midler	315	—	„	—
20) Udbetalte Stipendier under Nis- sens Legat	568	—	56	—
21) Indsat i Sparekassen af Nissens Legats Midler	233	—	31	—
22) Kontant Kassebeholdning d. 31te Marts 1868	1,845	—	71	—

I Alt Udgift 23,291 Rdl. 85 Sk.

Stipendiefondens Kapital var d. 31te Marts 1868 13,215 Rdl. 64 Sk., dens Oplagspenge 980 Rdl. Nis Nissens Legats Grundfond er 13,155 Rd. 56 Sk., dets Oplagspenge 971 Rdl. 45 Sk.

9. Om Disciplenes Forhold.

Skolen kan ikke nøies med at see det som sit Hverv at belære Disciplene, udvikle deres Forstand og sætte dem i Besiddelse af de Kundskaber, de maae have, naar de skulle forlade den for at træde ud i Livet eller fortsætte deres Uddannelse ved andre Underviisningsanstalter. Som det ikke kan være Andet, end at den kommer til at virke paa hele Aandslivet og Væsenet hos hvert Barn, der bliver den betroet, saaledes maa den ogsaa selv lægge an paa, at den opdragende Indflydelse, den faaer paa ham, kan blive god. Til god Opdragelse hører det ogsaa at faae Sands for god Orden og Vane dertil. Og en saadan god Orden er da ogsaa en uundværlig Forudsætning for, at en saa sammensat Anstalt, som en Skole er, kan gaae sin Gang og gjøre sin Gjerning forsvarlig. Nu er vel det Meste af det, der i en Skole maa kræves for at holde Alt i god Orden og uforstyrret rolig Gang, af den Art, at enhver alvorlig Discipel, der kommer fra et Hjem, hvor han er bleven ledet kjærlig og forstandig, af sig selv kommer til at handle derefter. Men deels er der dog ogsaa Adskilligt, som en Skole kun ved egen Erfaring kan komme til at see som nødvendigt, deels er der ogsaa flere udvortes Ting, der ere en Følge af de særlige Forhold ved hver enkelt Skole, saasom Bygningens Indretning o. a. l. Det er derfor godt og fornødent, at Skolen i en saalet Oversigt giver alle de enkelte Ting, den maa kræve iagttagne. Kommer nu end dette til at see ud som en heel Lov med et ikke ringe Tal Paragraffer, saa er det jo dog ikke Meningen dermed, at lægge lige saa mange Byrder paa Disciplenes Skuldre, lige saa mange Stene for deres Fod, som de kan falde over og paadrage sig Straf ved.

Nei; Skolen maa stræbe hen til, at der i dens Disciple kommer til at leve en saadan Aand, at de af sig selv komme til at gjøre, hvad Sømmelighed og god Orden maa medføre. Men der er jo dog altid i en større Kreds af Børn enkelte, hos hvem dette ikke saa let kan naaes; disse maae holdes til Lydighed under Loven, og derfor maae de kjende den. Deels er det ogsaa for de Andre godt, at de under et samlet Overblik kunne see, hvad der i Skolen agtes for hørende til Sømmelighed og god Orden; derved ville de komme til at føle Nødvendigheden af de enkelte Dele og blive villigere til at efterkomme Alt i dets Hæelhed. Blandt de enkelte Bestemmelser er der nogle, der have deres Grund deri, at en stor Deel af Skolens Disciple ikke i Byen selv have Forældre eller andre Værger, der ere knyttede til dem ved Naturens Baand. Overholdelsen af disse Bestemmelser er da en nødvendig Forudsætning for, at udenbys Forældre med rolig Fortrøstning kunne betroe Skolen deres Børn. Men som alle Skolens Disciple have ganske de samme Rettigheder, saaledes er det ogsaa en Selvfølge, at de alle maae have de samme Forpligtelser. I og for sig selv giver hverken Alder eller høiere Klasse Adgang til større Frihed. Skolen gjør netop Regning paa, at dens ældre Disciple baade i Almindelighed sætte deres Ære i at være et Mønster for deres yngre Meddisciple, som i Flid og alvorlig Stræben, saa og i Sømmelighed og god Orden, og at de derfor aldrig paa egen Haand unddrage sig for Opfyldelsen af dens almindelige Forskrifter. Den venter i det Hele, at Disciplenes gode Forhold vil holde Skridt med deres hele aandelige Udvikling. Men den haaber derfor ogsaa i Regelen at kunne vise sine ældre Disciple noget større Tillid end de yngre, som endnu ikke have havt Læilighed til at

vinde samme Magt over sig selv og samme Øvelse i gode Vaner. Dog er det en Selvfølge, at ingen Frihed maa tages paa egen Haand, og at enhver, der tilstaaes, fortages, saa snart den misbruges.

Hvad Skolen da i Henhold til det Foregaaende maa ansees som nødvendigt for god Ordens Skyld, indeholdes i følgende

Almindelige Bestemmelser.

1. Enhver Discipel maa omhyggelig holde sig kjendt med Forholdet mellem Uret i hans Hjem og Skolens Ur; dette holdes stemmende med Urene paa Telegrafstationen og paa Banegaarden, saaledes som disse rettes efter Kjøbenhavns Tid. Indgangen til Skolen aabnes et Kvarter før Skoletidens Begyndelse. Tidligere maa Ingen indfinde sig; skulde Sligt alligevel hænde, maa der dog ikke paa Gaden uden for Skolen finde nogen somhelst Leg eller Støi Sted. Derimod maa enhver Discipel møde før Skoletidens Begyndelse; kommer nogen senere, anmærkes det i Klassens Dagbog.

2. Imellem Timerne gives der den fornødne Fritid til Forfriskelse paa Legepladsen og Nydelse af medbragt Mad; Begyndelsen og Slutningen af Fritiden tilkjendegives ved Ringning. Efter Ankomsten paa Skolen maa Ingen forlade den igjen, før Skoletiden er ude, hverken i disse Fritider eller i Samlingskvarteret uden Tilladelse af Rektor eller Inspektør.

3. Efter Ankomsten til Skolen begiver Enhver sig efter at have anbragt sit Overtøj paa det dertil bestemte Sted strax til den Skolestue, hvori hans Klasse har hjemme, med mindre der i et enkelt Tilfælde derom er truffet særegen Bestemmelse. I Samlingskvarteret maa der i Klassen ingen Leg finde Sted, heller ingen støiende Samtale eller høirøstet Læsning. Heller ikke maa Nogen i Samlingskvarteret forlade sin Klasse uden Tilladelse af Rektor eller Inspektør, med mindre han enten har bestemt Æriude til en paa Skolen tilstedeværende Lærer, eller han som Dux eller Ordensdux har at hente Noget, der hører til Underviisningen, i en anden Klasse. Brødre, der ere i forskjellige Klasser men bruge Bog sammen, maae foretage Bytningen i Fritiden; dog maa ingen selv tage Bogen paa Broderens Plads mellem hans andre Bøger, men han maa faae den overleveret af denne personlig.

4. Skal en Klasse tilbringe den første Underviisningstime i en anden Skolestue end den, hvori den har hjemme, begiver den sig rolig og uden Støi derhen, efter at der er givet Tegn til Underviisningens Begyndelse. Skal ellers en Klasse ved Overgangen fra en Time til den næste skifte Stue, maa hver Discipel ved Fritidens Begyndelse, før han begiver sig ud paa

Legepladsen, selv bringe alle de Bøger og Sager, han har hos sig paa sin Plads, ind i den Stue, hvori hans Klasse skal tilbringe den næste Time, og der lægge dem i Rummet ved hans Plads. Dog maa ingen i dette Øjemed gaae ind i en Stue, før Underviisningen er ophørt derinde; alle vente rolig uden for Døren til den, indtil det kan mærkes, at Opbrudet er skeet indenfor. Ved enhver Flytning fra en Stue til en anden maa det saa vidt muligt undgaaes at gaae igjennem Klasserne.

5. Under almindelige Forhold maa ingen uden særlig Tilladelse af Rektor eller Inspektor opholde sig i en Skolestue i Fritiden; til at faae denne Tilladelse udkræves der kun da særlig skriftlig begrundet Begjæring fra Hjemmet, naar Rektor udtrykkelig har forlangt saadant. I Tilfælde af daarligt Veir vil enten Rektor eller Inspektor bekjendtgjøre, at Disciplene maae blive i deres Klassestue i Fritiden, hvor de da i saa Fald maae afholde sig fra al støiende Leg, eller og vise dem over i Gymnastiksalen, hvor dog saa ingen paa egen Haand maa klattre paa Klattremaskinen eller lege med Gymnastiksagerne. Fritiden mellem Timerne maa i intet Fald bruges til Forberedelse.

6. Paa Pladsen maa der i Fritiden drives sømmelig Leg; enhver anden Leg saa vel som enhver, der kan antages for farlig, forbydes af Rektor eller Inspektor. Enhver, der under Legen kommer til at gjøre Skade paa Bygningen eller andre Sager, der maatte findes paa Legepladsen (slaae eller støde en Rude ind), har strax selv at melde det for Rektor eller Inspektor. Den, der slaar eller støder en Rude ind, maa selv betale den nye. Naar Tegnet gives til Fritidens Ophør, standser al Leg strax, og Enhver begiver sig uopholdelig uden Støi til den Stue, hvor han skal tilbringe den næste Time, og indtager sin Plads der.

7. I Klassen har hver Discipel sin bestemte Plads og er ansvarlig for den; finder han, at den i hans Fraværelse er bleven beskadiget, maa han snarest mulig melde det for Rektor; ellers falder Ansvarret paa ham selv. At mishandle en Meddiscipels Bøger eller Sager medfører i det Mindste Paalæg om at erstatte Skaden. Ingen maa beskadige eller tilgrise Borde, Bænke, Vægge eller andre Dele i Klassen. For at Alt kan see ordentlig ud, er det ogsaa nødvendigt, at Ingen spytter paa Gulvet eller der henkaster Papir eller andet Lignende.

8. Som det forudsættes, at enhver Discipel møder reenlig og ordentlig klædt, saaledes maa han sørge for at holde sig reen og ordentlig under hele Skoletiden. Til god Orden hører det ogsaa at være forsynet med Lommetørklæde; den, der mangler det, maa finde sig i den Skam at sendes hjem for at hente det.

9. Ved sin Ankomst paa Skolen før Skoletidens Begyndelse har enhver Discipel at medbringe de Bøger og andre

Sager, som han skal bruge ved Underviisningen; dertil hører mindst 3 brugelige Staalpenne, 2 Penneskafter, Blyant, Griffel og Viskelæder, hvilke Dele han helst maa have i en Pennekasse; fremdeles Pennekniv, Tavlesvamp, saa fremt en saadan ikke findes fastgjort til hans Tavle, som ligger paa Skolen, og Skoe, saa fremt han skal have Gymnastik. Har Nogen undladt at medbringe en eller anden af disse Fornødenheder, anmærkes det. Laane noget deraf hos en Meddiscipel i samme eller en anden Klasse maa han ikke uden en Lærers Tilladelse. Stile, der skulle afleveres, medbringes først den Formiddag eller Eftermiddag, da de skulle afleveres. Da henlægger Enhver strax ved sin Ankomst i Klassen vedkommende Stilebog paa det dertil bestemte Sted.

10. Foruden Smørrebrød til at nyde om Formiddagen maa Iugen paa Skolen medbringe Sager eller Bøger, der ikke bruges til Underviisningen, heller ikke Frugt; findes noget Saadant hos ham, maa han finde sig i, at det fratages ham. Heller ikke sine Skolefornødenheder maa han have fremme i Utide eller lege med dem. Bøger fra Discipelbibliotheket maa kun medbringes til Bytning; da afgives de ved Ankomsten til Ordensduxen, som gemmer dem i Klassens Skab, til Bytningen skal skee.

11. Enhver Discipel maa have sine Bøger og andre Sager samlede hos sig. I Timen har han de Bøger og andre Sager, som han bruger ved Timens Underviisning, oppe paa Bordet foran sig, men kun dem; alle andre Bøger og Sager blive i det Rum i eller under Bordet, der hører til hans Plads. Skal han tilbringe en Time i en anden Stue end den, hvori hans Klasse har hjemme, maa han ikke lade Noget blive liggende paa hans Plads i denne, men have Alt med sig der, hvor han selv er. Ingen Discipel har Noget at bestille med en Andens Bøger eller Sager i hans Rum.

12. Enhver Discipel maa sørge for, at han ikke behøver at forlade Klassen i Timens Løb; bliver det uundgaelig nødvendigt at gøre en Undtagelse herfra, optegnes det i Klassens Dagbog. Naar Sygdomstilfælde maa medføre Lempelse heri, bliver det skriftlig at anmelde for Rektor. I Timen holder enhver Discipel sig rolig paa den Plads, der er ham anvist for den indeværende Maaned; en anden Plads har han kun da Lov til at indtage, naar Læreren anviser ham en saadan for at gøre det lettere for ham at see paa den sorte Tavle eller af lignende, fra Underviisningens Tavv hentede Grund. Han indtager altid en sømmelig Stilling, holder sine Hænder saaledes, at de ere synlige over Bordet, og vogter sig for enhver Magelighed, som vilde sløve eller svække Øynene til at være opmærksom. At have Hænderne i Buxelommerne ansees til enhver Tid for usømmeligt. Ingen maa forlade sin Plads, uden han kaldes af Læreren. Ingen maa tale til en Kammerat eller paa nogen Maade anmode ham om Noget; heller ikke maa Nogen afbryde Underviisningen ved at bryde hørstet ud med en Meddelelse eller et Spørgsmaal; faaar

Nogen Anledning til noget Saadant, eller har han Noget Lektion vedrørende at spørge Læreren om, saa undgaaes al unødigt Forstyrrelse bedst derved, at han reiser sig stille op og bliver staaende taus paa sin Plads, indtil Læreren spørger, hvad han vil.

13. Under Overhørelsen staaer den Discipel op, der overhøres. Kun den, der spørges, svarer; men den, der troer at kunne svare paa et til en Anden henvendt Spørgsmaal, som ikke strax besvares af denne, kan, saa fremt ikke en Lærer har forbudt det for sine Timers Vedkommende, melde sig til Svar ved taust og uden Støi at række høire Haand eller blot dens Pegefinger i Veiret.

14. Naar der gives Tegn til Underviisningstimens Ophør, bliver enhver Discipel alligevel rolig paa sin Plads, indtil Læreren giver Tegn til Opbrud. I den sidste Skoletime maa Ingen tage sine Bøger og Sager frem og samle dem paa Bord eller Bænk eller sidde med dem under Armen, før Klokkeren har meldt Timens Ende, og Læreren givet Tegn til Opbrud. Den Discipel, der har faaet Slet eller derunder i et Fag eller en Anmærkning, maa ikke gaac bort, før han af Duxen er fremstillet for Rektor. Er denne ved Timens Slutning ikke tilstede paa Skolen, skcer Fremstillingen efter næste Time eller i næste Skoletid, saa snart han kommer tilstede.

15. Ingen maa ved sin Bortgang fra Skolen paa sin Plads eller andensteds i Skolebygningen efterlade Nogetsomhelst af sine Bøger, Sager eller Andet lignende, med Undtagelse af de Ting, der have deres Gjemmested i Klasseskabet. Ønsker En en enkelt Gang at lade en Bog blive paa Skolen, maa han bede Ordensduxen om at gemme den i Skabet. Hvad der ellers findes efterladt paa Skolen, har Eiermanden ingen Ret til at faae tilbage.

16. Leg paa Gaden paa Veien til eller fra Skolen agtes for usømmelig, ligeledes al-unødvendig Vandring med Skolebøgerne under Armen eller i Haanden eller anbragte paa anden Maade. De, der efter Læsetidens Ophør skulle deeltage i Skolens Svømmeøvelser, gaac først hjem med deres Bøger og lægge dem fra sig hjemme for derpaa i rette Tid at møde ved Svømmepladsen med Svømmebuxer; den, der ikke har disse med, faaer ikke Lov til at komme i Vandet, foruden at saadan Forglemmelse behandles som al anden Glemsohmhed. Fritagelse fra Forpligtelsen til først at gaac hjem med Bøgerne tilstaaes kun, naar Vedkommende boer saa langt fra Svømmestedet, at han vilde hindres i at møde der til rette Tid.

17. Enhver Discipel har at efterkomme Alt, hvad der for den nødvendige Ordens Skyld paalægges ham af Klassens Dux; troer han sig forulempet ved et saadant Paalæg, eller maa han agte det for uberettiget, kan han bag efter klage for Rektor. Deels for at Alt i Skolen kan gaac i fornøden Orden, deels for at dens Disciple kunne øves i og vænnes til Orden, er i hver Klasse skifteviis en Discipel Ordensdux. Kun Duxen

er fritagen for denne Bestilling. Ingen af de andre Disciple maa blande sig i Ordensduxens Forretninger.

18. Skolen er naturligviis selv bange for, at dens Disciples Helbred skal bringes i Fare ved Skolebesøget; men den venter ogsaa, at Forældre og Foresatte ville vogte sig for ved overdreven Forsigtighed at hindre eller hemme Skolens Gjerning med Discipelen. Nødes nogen ved Sygdom eller andet ubegneligt Forfald til at udeblive fra Skolen, maa Rektor snarest mulig have Meddelelse derom fra hans Bopæl med Angivelse af Grunden til Udeblivelsen. Saafremt saadanne Omstændigheder volde, at En kommer for silde paa Skolen, maa han selv fra Forældre eller nærmeste Foresatte medbringe til Rektor skriftlig Forklaring om Grunden til Forsinkelsen. Ligeledes maa den, der paa Grund af Sygdomstilfælde eller Forkjælelse ønsker sig fritagen for Gymnastik, Svømning eller Sang, derom medbringe skriftlig begrundet Begjæring fra Hjemmet. Ogsaa naar lignende Forhold gjøre en Lempelse i en eller anden Henseende, saasom Fritagelse for at blive overhørt i en eller flere Lektier, nødvendig eller ønskelig, saa kan Fritagelsen kun ventes, naar der fra Hjemmet medbringes skriftlig begrundet Begjæring til Rektor. Ingen maa søge saadan Fritagelse hos en Lærer, naar han ikke først har faaet Rektors Tilladelse dertil.

19. Til Fritagelse fra Skolen af nogen som helst anden Grund end Sygdom maa der i Forveien af vedkommende Discipels Foresatte søges Tilladelse hos Rektor. Skolen venter, at Hjemmet selv vil sørge for, at der aldrig af en blot Fornøielse tages Anledning til at begjære Frihed; og den haaber, at man end ikke vil tage Anledning dertil af andre Familiefester end dem, der ikke komme igjen hvert Aar. Hvad der nødigst tilstaaes, er Fritagelse for en Deel af en Time af Hensyn til Banetogets Afgangstid. Ved Begyndelsen af de større Ferier tager Skolen selv alt muligt Hensyn hertil. Overhovedet er Flid og godt Forhold en uundgaaelig Betingelse for enhver Fritagelse fra Skolens Side. Naar en Discipel skal forberedes til Konfirmation, maa der forud derom gjøres Anmeldelse til Rektor.

20. Den, der af en eller anden Grund har været fraværende fra Skolen i kortere eller længere Tid, har efter sin Gjenkomst strax selv at melde sig hos Rektor og Inspektør, for at den fornødne Optegnelse kan skee i Skoleus Forsømsbogs. Enhver, der som Følge af indtruffen Sygdom eller anden Forsømmelse er uvidende om, hvad han har for i et eller flere Fag til den Dag, da han atter møder paa Skolen, har i Tide derom at søge Underretning hos Klassens Dux og møder forberedt, saa vidt dette lader sig gjøre, uden at han har hørt Lektien gennemgaae.

21. Saa snart Charakterbogen er udleveret, har enhver Discipel strax efter sin Hjemkomst at afgive den til en af sine

Forældre eller den, der i hans Hjem i Byen er hans nærmeste Værge. Til den hver Gang fastsatte Tid bringer han den tilbage igjen forsynet med Underskrift til Vidnesbyrd om, at den er foreviist, og afgiver den til Klassens Dux. Den, der har Forældre udenbys, maa ikke blot forevise den for sin nærmeste Værge i Byen men ogsaa for en af sine Forældre. Boe disse saa langt borte, at Bogen, naar den selv blev sendt til dem, ikke vilde kunne være tilbage til rette Tid, afskriver vedkommende Discipel selv snarest mulig sine Charakterer eller Vidnesbyrd tillige med alle tilføjede Bemærkninger, forelægger derpaa Afskriften for Rektor eller den Lærer, der i denne Henseende træder i hans Sted, for at faae hans Paa-tegning om dens Rigtighed, og sender den derpaa snarest mulig hjem; derefter bliver den snarest mulig at sende tilbage til ham igjen forsynet med Underskrift til Vidnesbyrd om, at den er bleven seet af Vedkommende, og afgives saa til Rektor. I Charakterbogen maa der ikke ændres eller gjøres noget-somhelst Mærke eller Maleri med Pen, Blyant eller noget-somhelst andet Skrivereedskab. Enhver Discipel maa altid holde sin Charakterbog forsynet med Klakpapier af tilstrækkelig Størrelse og overhovedet i alle Maader behandle den med den Agtelse, der skyldes Alt, hvad der vedkommer Skolen.

22. Enhver Discipel maa holde alle sine Bøger i ordentlig Stand baade udvendig og indvendig, saaledes ogsaa sørge for, at Indholdet ikke er løsrevet fra Bindet. Eiermandens Navn maa være tydelig og ordentlig skrevet paa et Sted inde i Bogen, hvor det med Lethed kan findes, men ikke paa flere; dog ikke paa Titelbladet eller paa andre Steder, hvor Papiret ikke er til at skrive paa. Ellers maa ingen paa egen Haand skrive Noget i sine trykte Skolebøger. Ingen maa uden Læreren Tilladelse tilføie Bemærkninger i nogen af sine Bøger eller paa sit Landkort, understrege eller indstrege Noget der: skal Saadant skee, maa det under ingen Omstændigheder gjøres med Blæk. Træffes en Bog usømmelig uordentlig behandlet eller overmalet, er Eiermanden udsat for, at Rektor paalægger ham at skaffe en ny. Ved Kjøb af brugte Bøger maa derfor ogsaa Enhver paasee, at han ikke kjøber nogen, som han af denne Grund er udsat for at faae forkastet.

23. Hvad der gjælder om alle Bøger, der bruges paa Skolen, gjælder fortrinsviis om dem, der bruges til skriftlige Arbejder, at der nemlig i dem maa herske fuldstændig Orden, ikke findes noget-somhelst Spor af Uorden, Klakker eller anden Urcenlighed. Skriften maa holdes fri for Jaskeri og kluddrede Rettelser, det vil sige saadanne, hvor det Ny er skrevet oven i eller oven paa det Gamle; der maa ikke raderes; og Viskelæderet maa ikke bruges saaledes, at Bladet derved krølles, bliver urent eller i andre Maader faaer et uordentligt Udseende. Der maa ikke skrives med dansk og latinsk Skrift blandet mellem hinanden. Hvem der ikke kan skrive ordentlig uden Streger, maa kjøbe afstregede Bøger. Der maa aldrig af noget-somhelst Grund rives Blade ud af Bogen;

gaaer Indholdet under Brugten løst fra Bindet, maa det igjen sættes fast hos en Bogbinder. Hver Bog maa være forsynet med brugeligt Klakpapir af tilstrækkelig Størrelse, mærket med Eiermandens Navn; og paa dette maa der lige saa lidt som nogensteds i Bogen, enten indvendig eller udvendig, findes overflødigt Maleri. Indersiden af Bindet maa ikke bruges til at skrive paa.

24. Hver Stilebog maa udvendig paa Forsiden være forsynet med en Plads af hvidt Papir af tilstrækkelig Størrelse, anbragt i det øverste Hjørne til Høire; derpaa skrives Eiermandens Navn, ellers Intet. Den første Side i hver Stilebog bruges til Titelblad, som maa indeholde Angivelse af Bogens Bestemmelse, Eiermandens fulde Navn og Klasse, Datoen, da den er begyndt, og dens Nummer i Rækken regnet fra sidste Aarsprøve, saaledes:

Dansk Stilebog
for
JENS PETER HANSEN
i 3die studerende Klasse i Viborg Kathedralskole.
1861. 2³/₈ 68.

Paa Bagsiden af Titelbladet skrives der ikke. Bøger, der ikke ere udskrevne til Aarsprøven, kunne benyttes i det næste Skoleaar; men da maa der paa en blank Side inde i Bogen angives, hvor Overgangen er gjort til det nye Aar, saaledes:

Fortsat
i 4de studerende Klasse.
1861. 2³/₈ 68.

Paa hver Side i Bogen lægges der en Rand af passende Bredde paa Udkanten af Siden enten ved en Blyantsstreg eller ved et Læg; der skrives saa lige ud til Randen men ikke ud i den. I Randen skrives ved hver Stiils Slutning Datoen, da den er indført, i Korthed under Brøks Form, og ved dens Begyndelse dens Nummer regnet fra Skoleaarets Begyndelse, saaledes at hver Discipel har sin Række Nummere og ikke springer noget Tal i Rækken over, fordi han af en eller anden Grund ikke har skrevet en eller flere Stile. Ellers maa der ikke uden Lærereis Tilladelse skrives Nogetsomhelst i Randen.

25. For lettere at kunne kjendes saa vel paa Skolen som hjemme maa hver Slags Bøger have sit særegne Format og Farve. I Kvartformat ere alle Stilebøger, og de danske have mørkeblaat Bind, de latinske mørkerødt, de tyske guult, de franske sort og de engelske Stilebøger bruunt Bind; bruges der i en Klasse særegne Bøger til latinske Skolestile, have disse lysrødt Bind; Skrivebøger have mørkegrønt Bind og matematiske Opgavebøger marmoreret; de geometriske Tegnebøger ere kjendelige paa et særegt Format. Bruges der latinske eller danske Rettelsesbøger, ere disse i Oktavformat med Bind af samme Farve som Fagets Stilebog. Alle andre Optegnelsesbøger ere i Oktavformat og med Bind af en Farve, som ikke er Mærke paa anden Bestemmelse. Dersom der

skal indføres en Bog, hvis Farve ikke i Forveien er bestemt, maa derom først træffes Aftale med Rektor.

26. Til forskjellige Tider blive samtlige skriftlige Arbeidsbøger efter nærmere Tilsigelse afgivne til Rektor eller, hvem af Lærerne han derom træffer Aftale med, for at gjenmemsees og forsynes med Paategning om, i hvilke Dele Fordringerne til god Orden ikke ere fyldestgjorte. I de tre største Ferier har hver Discipel at forevise hver af sine skriftlige Arbeidsbøger i sit Hjem og faae den paategnet. Enhver af disse Bøger bliver desuden, naar den er udskreven, at afgive til Rektor. Efter at den er bleven forsynet med hans Paategning, har Eiermanden at forevise den for sin Fader eller nærmeste Foresatte og faae den paategnet. Derefter gemmer han den hos sig, i det Mindste indtil den nærmest paafølgende Aarsprøve er afholdt, saaledes at han med Lethed kan skaffe den til Veie, naar som helst det kræves.

27. Ingen af Skolens Disciple maa besøge Værtshuse, Konditorstuer eller lignende offentlige Steder uden i Selskab med Forældre eller Foresatte. Ved Politiplakat er det under Mulkt forbudt Værterne paa slige Steder at tage imod Skoledisciple.

28. I yngre Alder er al Tobaksrygning skadelig og fraaades. Offentlig Tobaksrygning eller Brug af Spadserstok paa Byens Gader, offentlige Steder eller Spadsereveie betragtes som upassende.

29. Uden for Selskab med Forældre eller dem, der træde i disses Sted, maa ingen Discipel uden Rektors Tilladelse tage Deel i offentlige Baller, Maskerader eller Dandseøvelser. Det ventes, at Enhver, der ønsker at være Medlem af en Sangforening eller lignende Forening, forud indhenter Rektors Samtykke dertil. Da Skolen selv giver sine ældre Disciple Leilighed til at faae Øvelse i Skydning, kan det ikke agtes for fornødent, at nogen af dens Disciple indtræder som Medlem af nogen Skytteforening.

30. Alt Kjøb og Salg af Bøger, Landkort eller andre Sager er forbudt, med mindre det skeer med Forældres eller Værgers Samtykke.

31. **Ordensdux** bliver med Undtagelse af Duxen hver Discipel i Klassen. Rækkefølgen ordnes efter den Plads, Begyndelsesbogstavet i hans Navn har i Bogstavrækken. Hver Discipel gjør Tjeneste en Uge, og Skiftet falder sammen med Ugeskiftet. Den, der viser sig forsømmelig som Ordensdux, vil af Rektor faae Paalæg om at gjøre Tjeneste den næste Uge med, for at han kan faae forøget Leilighed til Øvelse.

32. Ordensduxen har Nøglen til Klassens Skab i sit Væрге, saa at han har den hjemme hos sig, naar han ikke

selv er paa Skolen. Hindres han ved Sygdom i selv at komme paa Skolen, maa han sørge for, at Nøglen sendes derhen, før Underviisningen begynder. Efter den sidste Ugetime afgiver han den til sin Eftermand, før han forlader Skolen: og Eftermanden maa ikke gaae, før han har faaet Nøglen. Kommer Nøglen bort for en Ordensdux, skaffes en ny for hans Regning. I Skabet gjenmer han Klassens Tavler samt de Bøger og andre Sager, der ere bestemte til at blive paa Skolen, saaledes at hver Slags Ting der har sin bestemte Plads, og der altid hersker den fornødne Orden derinde. Ved Underviisningens Slutning før Aarsprøven og Halvaarsprøven samt ellers før de større Ferier afgiver han, efter at have bragt Alt i Orden i Skabet, Nøglen til Duxen.

33. Ellers sørger Ordensduxen for Alt, hvad der hører til den udvortes Orden i Klassen. Derfor møder han ved Skoletidens Begyndelse, saa snart der lukkes op, har Lov til at blive i Klassen i Fritiden, naar og saa vidt hans Forretninger som Ordensdux gjøre det fornødent, og forlader ikke Klassen, før Alt er i Orden. Om Morgenen omdeler han i Tide Lovsangsboegerne, saa vel som hver Gang de ellers skulle bruges, og samler dem igjen sammen efter Brugen. Før Underviisningens Begyndelse sørger han for, at den sorte Tavle er recu, Svampen fugtig, og Kridt tilstede i tilstrækkelig Mængde. Om Morgenen skriver han Dato i det øverste Hjørne til Høire paa Tavlen. Naar der mangler Blæk i noget Blækhuus, melder han det i Tide til Skolens Pedel. Umiddelbart før hver Time omdeler han de Bøger og andre Sager, der skulle bruges i Timen, og som han gemmer i Skabet, sørger ligeledes for at skaffe til Veie, hvad der ellers skal bruges i Timen, enten Landkort, Forskrifter, Passer eller andet Lignende, og bringer efter Timens Slutning igjen hver Ting paa sin Plads.

34. Ordensduxen forsyner Duxen med Pen til Kathedret men kan efter sin Tjenestetids Udløb faae den tilbage igjen. I det Hele har han at gjøre Alt, hvad der til Ordens Overholdelse paalægges ham af nogen Lærer eller af Klassens Dux. Mener han, den sidst Nævnte stiller urimelige Fordringer til ham, kan han klage for Rektor.

35. I den Klasse, der undervises i Stuen, hvor Uret staaer, giver Ordensdux til de paa Listen ved Siden af Uret angivne Tider med Skoleklokken Tegn til Underviisningens Begyndelse eller Ophør,

36. Duxen er den betroede Discipel i Klassen, som saadan Klassens Ordfører i alle Sager, hvorom den ønsker at henvende sig enten til Rektor eller til nogen Lærer. Har hele Skolen Noget at andrage for Rektor, skeer det gennem samtlige Duxer.

37. Foruden at Duxen nøiagtig har at udføre alle særlige Paalæg, han faaer af Rektor eller af nogen Lærer, har han

Overtilsynet med Alt, hvad der hører til god Orden i Klassen, holder ogsaa Ordensdux til at gjøre sin Skyldighed. Naar som helst der i Klassen enten i Samlingskvarteret eller i Fritiden eller i en Time under Læreren's Fraværelse har fundet nogen Uorden Sted, er det ham, Rektor venter Oplysning af om Uordenens Ophavsmænd. Saa snart der ingen Lærer er tilstede i Klassen, sørger han for, at Døren aabnes til Nabo-klassen, men indtager selv Pladsen ved Siden af Kathedret og har derfra Tilsyn med de andre Disciple i Klassen. Udebliver en Lærer 10 Minutter efter en Times Begyndelse, sender Duxen Ordensdux med Melding derom til Rektor. Viser han sig udygtig til sin særlige Gjerning, uefterrettelig eller upaalidelig i det, der er ham betroet, maa han finde sig i den Skam, at Rektor betroer hans Hverv til en anden Discipel.

38. Duxen vaager over, at hver Discipel ved sin Ankomst paa Skolen henlægger Stilebogen med den Stii, der skal leveres, paa det dertil bestemte Sted. De samlede Stilebøger afgiver han siden til Læreren efter den Forskrift, denne har givet derom. Med det Samme melder han for Læreren, hvem der ikke har leveret sin Stii, for at Læreren kan anmærke det i Dagbogen. Hver Gang Censur er afholdt, henter han Klassens Charakterbøger og giver hver Discipel sin. Til den hver Gang fastsatte Tid modtager han dem igjen af hver især, afgiver dem til Rektor ved det første Timeskifte efter, at Dagens Underviisning er begyndt, og melder med det Samme, hvilke der ikke ere komne tilstede.

39. Ved Underviisningens Begyndelse melder Duxen i Begyndelsen af den første Time til den tilstede værende Lærer, hvem der ikke er tilstede af Klassens Disciple, for at det kan blive indført i Klassens Dagbog. Samme Melding bringer han til Rektor, saa snart Leilighed dertil gives: ligeledes, om nogen Discipel i Løbet af en Time paa Grund af Ildebefindende har faaet Lov til at gaae hjem. Har i en Time nogen Discipel i Klassen faaet en Anmærkning eller Charakteren slet eller derunder, fremstiller han ham for Rektor, saa snart denne kommer tilstede paa Skolen, og medbringer saa Dagbog og Pen.

40. Duxen har Nøglen til Kathederskuffen i sit Værge, gemmer, naar der ikke undervises i Klassen, i Skuffen Klassens Dagbog samt Pennen, som han har Ret til at faae hos Ordensdux men igjen skal afgive til ham ved Ugens Ende, og fremlægger igjen begge Dele ved Begyndelsen af næste Time. Skal Klassen tilbringe en Time i en anden Stue end den, den har hjemme i, bringer han Dagbog og Pen derhen samtidig med, at han bringer sine egne Sager derhen. Af Klassens Disciple har ingen anden end han Lov til at see i Dagbogen. Savner en af de andre Kundskab om nogen af sine Charakterer, giver Duxen ham Meddelelse derom uden at afgive Dagbogen til ham eller lade ham selv see i den. Han sørger for, at der altid i Dagbogen findes Klakpapier af tilstrækkelig Størrelse, og for at i Timen en brugelig Pen er tilstede paa Kathedret.

41. I den sidste Underviisningstime i hvert Fag i hver Ka-
lendermaanend sørger Duxen for, at Arbeidsbogen er tilstede ved
Timens Begyndelse, for at Læreren deri kan indføre Maane-
dens Arbejde. I det Tilfælde, at Bogen i samme Time skal
bruges i en anden Klasse, skaffer han sig at vide, hvor den
kan faaes, for at han i Timens Løb kan afhente den der.
Om forlanges, gaaer han Læreren til Haande ved Udregningen
og Indførelsen af Maanedens Hovedcharakteer. Den til Brug
herved bestemte Tabel gjemmer han derfor ellers i Katheder-
skuffen.

42. Er en Discipel uvidende om en Lektie, er det Duxen,
han derom maa kunne faae Oplysning hos. Naar en Lærer
i et Fag, hvor ingen Gjennemgang af Lektien bruges, har
paalagt Duxen Saadant, paaligger det ham, i det Tilfælde at
denne Lærer ikke har faaet sat Lektie for, at foresætte hele
Klassen en Lektie af almindelig Størrelse.

43. Ved hver Skoleuges Slutning har han efter endt Un-
derviisning at paasee, at den forløbne Uges Ordensdux, før
han forlader Skolen, afgiver Skabsnøglen til sin Eftermand.
Ved Underviisningens Slutning før Aarsprøven og Halvaars-
prøven samt ellers før de større Ferier modtager han Skabs-
nøglen af Ordensdux, afgiver den tilligemed Nøglen til Kathe-
derskuffen til Rektor, modtager igjen begge ved Underviis-
ningens Begyndelse næst efter og afgiver Skabsnøglen til Or-
densdux.

44. For at Duxen kan varetage sine Pligter tilbørlig, er
det særlig vigtigt, at han altid møder betimelig.

10. Indførelsen af en fuldstændigere og selvstændigere Realunderviisning.

Ved Skrivelse af 17de August 1867 tilstillede Mi-
nisteriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet mig et
dertil indgivet Andragende om Indførelse af Realunder-
viisning ved Viborg Kathedralskole og udbad sig mine
Yttringer derom meddeelte. Dette Andragende var
indgivet fra Kommunalbestyrelserne i Viborg, Skive

Holstebro, Lemvig og Ringkjøbing; og det gik ud paa Indførelsen af en fuldstændig Realunderviisning ved Skolen med tilhørende Ret til at holde Afgangsprøve.

Det var mig af flere Grunde kjærkomment, at denne Sag saaledes var sat i Bevægelse. Deels kan jeg ikke Andet end antage det for en glædelig Ting, at baade den gamle Skik gaaer af Brug, at Børn af visse Stænder saa godt som altid bestemmes til Studeringer, og at det ikke mere bliver en selvfølgelig Sag, at saa snart en Dreng ellers viser meer end almindelig gode Anlæg, saa skal han strax studere. Deels troer jeg, at hele det Strøg, i hvis Navn Andragendet talte, har særlig Trang til, at der kan uddannes praktiske Mænd, der kunne være dygtige til at føre deres Kreds videre paa den Udviklingens Vei, hvorpaa der alt er gjort saa store Fremskridt. Deels maatte jeg ogsaa, for den mig betroede Skoles Skyld i det Hele taget, glæde mig over, at der aabnedes en Udsigt til at faae en Forandring i den Maade, hvorpaa der hidtil ved den var meddeelt Noget, som kaldtes Realunderviisning.

I længere Tid havde der nemlig her været indrettet en Underviisning for ikke studerende Disciple. Der blev hvert Aar bevilget 14 Timer ugentlig til særlig Underviisning for disse. Men der fandtes saadanne baade i 2den, 3die, 4de, 5te og 6te Klasse; og det hele Tal af Timer, hvori de ikke kunde dele Underviisning med deres studerende Klassefæller, var 35. Derfor maatte der paa flere Maader bødes paa de Ulemper, der maatte opstaae heraf. Deels maatte de ikke studerende Disciple fra alle Klasser slaaes sammen til eet eller to Hold til særlig Underviisning, saaledes i Engelsk og Naturlære; men her kom altsaa Disciple af temmelig forskjellig Alder og Udvikling til at skulle gaae sammen. Deels fik de, ligeledes forenede

fra flere Klasser til eet eller to Hold, særlig Underviisning i Fag, hvori de desuden ogsaa deelte Underviisning med deres Klasse, saaledes i Dansk, Tydsk og Mathematik; og herved fandt da ikke blot den samme Ulempe Sted som ved de først nævnte, men de maatte ogsaa undertiden i et Fag have en anden Lærer, end de havde i deres egen Klasse; i begge Fald blev det jo næsten en Umulighed at faae dem til blot nogenlunde at følges jevnside med deres egentlige Klassefæller. Endelig maatte de i flere Timer fordeles rundt omkring i forskellige Klasser, blot saaledes at de dog kom under en Lærer, der kunde syselsætte dem: paa denne Maade fik de ikke studerende Disciple nogen yderligere Underviisning i Regning, Tegning og Skrivning, de fra de lavere Klasser ogsaa i Dansk. Men deels mistede jo herved den Klasse, der kom til at modtage disse ikke studerende Gjæster noget af den Tid og Lærerkraft, der egentlig var dem tiltænkt, uden at dog Gjæsterne kunde faae fuld Gavn deraf; deels forstyrredes den danske Underviisning, især i nederste Klasse, derved, at Gjæsterne vare længere fremme i Udvikling end Klassens egne Disciple. Alt dette maatte nu uundgaaelig volde, at den særlige Underviisning, de ikke studerende Disciple kunde faae her ved Skolen, slet ikke var tilfredsstillende; det var umuligt, at den kunde være det. Dette vidste ogsaa Forældrene godt, de udtalte det ofte for Skolens Lærere, og disse kunde da ikke Andet end give dem Medhold. Men deels er det nedtrykkende for Lærere at virke ved en Underviisning, de selv maae agte for utilfredsstillende; deres Kraft og Dygtighed som Lærere maa uundgaaelig svækkes derved. Deels blev det ligefrem Følgen, at mange Forældre lod deres Sønner gaae i Skolen som studerende, uagtet de ikke vare

bestemte til at studere. Og Skolen maatte selv give dem Medhold heri; saa sandt den selv maatte ville, at det skulde være en god Underviisning, den gav sine Disciple, saa kunde den ikke glæde sig ved at see ordentlig udrustede Drengene gaae med iblandt de Ikke-studerende; den kom selv til kun at henvise de svage til disse. Og det kom altsaa her ved Skolen til at blive en Sandhed, hvad der i Almindelighed anføres som Anke imod Foreningen af Realklasser og studerende Klasser i samme Skole; de Ikke-studerende maatte her nødvendigviis blive et blot Udskud fra de studerende Klasser. Men de Disciple, der, som ovenfor omtalt, gik som studerende uden at være bestemte til denne Vei, — de kom let til at virke fordærvelig paa den hele Klasse, de hørte til. De maatte der arbeide i Fag, som de forud vidste, de ikke vilde faae Brug for i deres forestaaende Liv; det stod da ikke til at vente, at de skulde bruge deres Kræfter forsvarlig i disse Fag; og det er let at see, at dette ikke kunde blive uden skadelig Indflydelse hverken paa deres øvrige Arbeide i andre Fag eller paa deres Klassefællers Arbeide i Almindelighed; det lader sig ikke let gjøre, i det Mindste ikke i de lavere Klasser, at tage sig det let med Arbeidet i nogle Fag men alvorlig i andre; og det virker altid fordærvelig, som oftest endog meget fordærvelig paa en heel Klasse, naar der i den er Drengene med gode Kræfter, der ikke bruge disse forsvarlig. Ja, dette Forhold bliver heller ikke uden Indflydelse paa Lærerne og deres Gjærning; ved stadig at maatte lade sig nøie med et mindre tilfredsstillende Arbeide, komme disse saa saare let uden selv at mærke det til at slaae af paa Alvoren i deres Fordring. Saaledes maatte den Indretning, Skolen hidtil har havt af Underviisningen for de ikke studerende Disciple,

virke til Skade for Skolens Arbeide i det Hele; dette maatte blive slappere og svagere, end det vilde været, om der slet ikke havde været givet nogen Underviisning for saadanne. Skolen selv havde ogsaa tidligere godt seet det Mislige, der var ved denne Side af dens Underviisning, og havde selv gjort Forsøg paa at raade Bod derpaa. Men det havde hidtil stadig viist sig som en Umulighed at faae Midler til at udrydde Ondet fra Roden af ved at gjøre Underviisningen for de Ikke-studerende fyldigere og bedre. Saa meget desto glædeligere maatte det være, at der nu aabnedes en Udsigt til at naae dette Maal.

I mit Gjensvar paa Ministeriets oven nævnte Skrivelse søgte jeg derfor ogsaa at støtte de fem Byers Andragende, det Bedste jeg kunde. En bestemt Underviisningsplan troede jeg endnu ikke at burde forelægge i denne Skrivelse, saa længe jeg ikke havde nogen bestemt Forestilling om, hvor stort et Tilskud Ministeriet tænkte paa at give til Realunderviisningens Indførelse. Men jeg androg i Almindelighed paa at faae Midler til jevnslides med 3die, 4de, 5te og 6te studerende Klasse at give de ikke studerende Disciple i disse Klasser en bestemt, klasseviis ordnet Realunderviisning, saa at de ved Udgangen af 5te Klasse kunde underkaste sig den almindelige Forberedelsesprøve af lavere Grad, ved Udgangen af 6te den høiere; og jeg havde gjort Alt fuldstændig rede til, at jeg kunde lægge en dertil svarende Underviisningsplan. Vel havde endnu ingen lærd Skole faaet Tilladelse til at afholde begge disse Prøver. Men medens en saadan Indretning vel vilde gjøre det nødvendigt at ansætte to nye Lærere, saa troede jeg ogsaa, at der i de særegne Forhold i hele det Strøg, hvorfra man havde andraget paa Indførelsen af Realunderviis-

ning her ved Skolen, især den store Afstand fra andre Skoler, kunde ligge en Anledning til her at gaae uden for det, der hidtil havde været det Almindelige.

Det Ovenstaaende angiver den Retning, hvori jeg under 6te September udtalte mig den af Ministeriet begjærede Erklæring over de 5 Byers Andragende. Under 12te December skrev Ministeriet igjen, som følger: „Efter at Ministeriet havde modtaget Hr. Rektorens Yttringer i behagelig Skrivelse af 6te Septbr. d. A. i Anledning af Spørgsmaalet om Indretningen af fuldstændig Realunderviisning ved Viborg Kathedralskole, har Ministeriet brevvetet om Sagen med Underviisningsinspektøren for de lærde Skoler, som nu under 24de f. M. har meddeelt Ministeriet sin Betænkning. I det Ministeriet fremsender denne, hvoraf De nærmere behageligen vil erfare, hvorledes Underviisningsinspektøren formener, at Sagen kan ordnes, og i det bemærkes, at man tiltræder Underviisningsinspektørens Forslag om, at der tilstaaes Viborg Skole et Antal af omtrent 30 særlige Timer for Realdisciple, skulde man tjenstligst anmode Dem om at meddele Deres yderligere Yttringer om, hvor vidt De maatte see Dem i Stand til hermed at tilveiebringe et foreløbigen nogenlunde tilfredsstillende Kursus for Realdisciple med Afgangsexamen af den lavere Grad som Maal. Da Spørgsmaalet om at stille et Ændringsforslag til Finantsloven for 1868—69 om Bevilling af en ny Adjunktlønning beroer efter Hs. Rektorens Svar i nærværende Sag, imødeser man dette, saa hurtigt som Omstændighederne tillade det; og man tør saa meget mere udtale den Forventning, at De vil see Dem i Stand til at forelægge Ministeriet en bestemt og fuldstændig Plan til Sagens Ordning, som en yderligere Korrespondance paa Grund af den knappe Tid ikke

vil kunne finde Sted. Sagens Akter vedlægges og udbedes i sin Tid behageligen remitterede.“

Af den tilsendte Erklæring fra Underviisningsinspektøren fremgik det, at naar man ikke kunde gaae ind paa mit Forslag om at give Skolen Ret til at afholde Realafgangsexamen baade af høiere og af lavere Grad og Tilladelse til at indrette den dertil hørende Underviisning, saa laa Grunden dertil deels i Bekosteligheden, deels i Frygten for, at der derved ved Skolen skulde opstaae et alt for indviklet og besværligt Examensmaskineri. Desuden henledte Underviisningsinspektøren Opmærksomheden paa den Maade, hvorpaa der i Roskilde Kathedralskole var ordnet en Realunderviisning med samme Maal, som man tænkte paa at sætte for den i Viborg Kathedralskole. Hvor der nemlig ved en lærd Skole ikke er indrettet fuldt selvstændige Realklasser fra 3die til 5te Klasse begge indbefattede, der er Realunderviisning i Almindelighed ordnet saaledes, at Realdisciplene blot faae særlig Underviisning i de Timer, hvori deres studerende Klassefæller have Latin og Græsk, medens de ellers dele Underviisning med disse. Men af Indbydelsesskriftet fra Roskilde Skole havde jeg nok seet, at Sagen der var ordnet anderledes, uden at jeg dog havde kunnet danne mig en klar Forestilling om denne Ordning i alle Enkeltheder. Da nu Ministeriets Skrivelse havde fastsat Grændserne for den Realunderviisning, der for Tiden kunde tilstaaes Viborg Kathedralskole, satte jeg mig i Forbindelse med Rektoren i Roskilde, Prof. Dr. Povelsen; og han meddeelte mig da ogsaa med største Beredvillighed alle fornødne Oplysninger. Støttet herpaa og i Henhold til de Forhandlinger, jeg imidlertid havde ført om Sagen med de vedkommende Lærere ved den mig betroede Skole, indsendte jeg saa atter de forlangte

yderligere Yttringer til Ministeriet i Skrivelse af 28de Decbr.

Derefter gjorde Ministeriet de fornødne Skridt til af Rigsdagen at faae bevilget Midlerne til Sagens Iværksættelse. Ved Meddelelsen af Finantsloven for 1868—69 sattes jeg i Stand til at lade de fornødne Ombygninger begynde og fik Midlerne til at anskaffe det Inventarium, der udkræves til Realunderviisningens Indførelse. Og endelig modtog jeg ved Pindsetid en Skrivelse fra Ministeriet af 26de Mai d. A., som lyder saaledes: „I det Ministeriet herved efter Korrespondance med Underviisningsinspektøren for de lærde Skoler bifalder det af Dem i Skrivelse af 28de Decbr. f. A. fremsatte Forslag til Ordningen af Realunderviisningen ved Viborg Kathedralskole, saaledes at hertil anvendes 33 ugentlige Timer, bemyndiger man Dem herved til fra det nye Skoleaars Begyndelse at sætte denne Underviisning i Gang. Ministeriet havde til Finantsloven for 1868—69 stillet det fornødne Ændringsforslag om Bevilgelse af Lønning til en Adjunkt ved Skolen; men efter Finantsudvalgets Indstilling har Rigsdagen troet ikke at burde gaae ind paa Oprettelsen af en fast Adjunktplads, men har derimod bevilget 500 Rgsdlr. paa Timebetalingskontoen til Lønning af en Lærer uden fast Ansættelse. Ved at meddele Dem Foranstaaende, og i det man bemærker, at de overskydende 9 Timer udenfor de 24 ugentlige Timer, som den nye Lærer vil have at overtage for Lønningen, blive at fordele imellem samtlige Lærere som ordinære Extratimer, skulde man tjenstligst anmode Dem om at opgive, hvor vidt der i Viborg maatte findes Nogen, hvis Antagelse som Lærer De maatte ansee for ønskelig, og som er villig til at lade sig antage, i det man tilføier, at man ellers, og saafremt Skolens

Tarv ikke ansees fyldestgørende iagttaget ved den, De maatte foreslaae, vil lade Posten paa sædvanlig Maade opslaae vakant, for hvilket Tilfælde man derfor forventer Indberetning om, i hvilke Fag den nye Lærer skal undervise.“

Saaledes ere nu de fleste Forudsætninger bragte til Veie, for at Skolen kan sætte den omtalte Realundervisning i Gang; der mangler endnu kun at skaffe den fornødne Forøgelse af Skolens Lærerkrafter; min Indstilling derom er afgaaet under 23de d. M. For imidlertid at gjøre det muligt, at man kan danne sig en Forestilling om denne Undervisning selv, det Maal, den stræber til, og de Rettigheder, som de Disciple opnaae, der bestaae den dermed følgende Afgangsprøve, aftrykkes her med Forbigaaelse af et Par Sætninger, som ikke passe paa de her tilstedeværende Forhold, følgende „Bekjendtgjørelse“ af 28de Mai 1859 „angaaende Indretning af en Afgangsexamen ved Realskolerne svarende til og med samme Retsvirkning som den ved Kjøbenhavns Universitet anordnede almindelige Forberedelsesexamens lavere Grad“; til Forstaaelse af Bekjendtgjørelsens Indledning bemærkes blot, at den omhandlede Afgangsexamen oprindelig kun har været bestemt til at afholdes ved egentlige Realskoler men siden ogsaa er indført ved flere lærde Skoler.

„Paa Ministeriets allerunderdanigste Forestilling har det behaget Hans Maj. Kongen ved allerhøieste Resolution af 13de April d. A. allernaadigst at bemyndige Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet til at bevilge saadanne Realskoler i Kongeriget Danmark, hvis hele Underviisningsplan efter en af Ministeriet foranstaltet Undersøgelse af Skolens Tilstand i det Hele befindes at være saaledes anlagt, at den afgiver Betyggelse for en ved Udløbet af Skolens

Kursus vel afrundet og afsluttet Underviisning, Tilladelse til for deres egne Disciple at afholde en under behørig Kontrol stillet Afgangsexamen, som kan træde i Stedet for den ved allerhøieste Resolution af 17de Juli 1857, bekjendtgjort under 1ste August næstefter, ved Kjøbenhavns Universitet anordnede almindelige Forberedelsesexamen i dens lavere Grad, saaledes at der tillægges dem, der medbringe Skolens Vidnesbyrd om at have bestaaet en saadan Afgangsexamen, samme Ret og Adgang, som Aflæggelsen af bemeldte Forberedelsesexamens lavere Grad giver til at indstille sig til Optagelse som Elever ved den Kongelige Veterinair og Landbohøiskole, til at tage den fuldstændige Veterinairexamen, pharmaceutisk Examen eller juridisk Examen for Ustuderede, dog at de, som ville indstille sig til pharmaceutisk Examen tillige have at underkaste sig den for Pharmaceuter bestemte særlige Prøve i Latin.

Derhos er Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet ved samme allerhøieste Resolution lige allernaadigst bemyndiget til i Henseende til Ordningen i det Enkelte og Afholdelsen af denne Examen samt Kontrollen med samme m. m., at give de nærmere Regler og træffe de fornødne Foranstaltninger.

I Henhold til den saaledes meddelte allerhøieste Bemyndigelse fastsættes herved følgende nærmere Bestemmelser for bemeldte Afgangsexamen for Realdisciple.

1. Gjenstandene for Prøven og Fordringerne i disse blive følgende:
  - a. Modersmaalet. Prøven heri er deels mundtlig, deels skriftlig. Den mundtlige Deel indbefatter Bøglæsning, hvorved der oplæses et Stykke

Prosa og Poesi af en dansk Forfatter, og dansk Sproglære. Ved den skriftlige Deel forelægges to Stileopgaver, hvøraf den ene væsentlig skal gaae ud paa Gjengivelsen af et fra Underviisningen i Skolen bekjendt Stof, den anden maa kræve en fri Behandling af et Æmne, der ligger indenfor den Forestillingskreds, som Skolen og Livet kan have udviklet hos Disciplen.

- b. Historie. Heri kræves, at Examinanden har tilegnet sig en Oversigt over den almindelige Verdenshistories Grundtræk og Hovedbegivenheder (i Omfang omtrentlig som Kofods fragmentariske Historie), og en klar og temmelig fuldstændig Udsigt over Fædrelandets Historie efter en Lærebog, som ikke blot giver en nogenlunde fyldig Fremstilling af Statshistorien eller de ydre politiske Forholds Historie, men tillige meddeler et Overblik over Statens og Folkets indre Forfatning og dennes Udvikling efterhaanden (saasom efter Allens Lærebog i Danmarks Historie til Skolebrug, som dog er udførligere i den indre Forfatnings Historie, end der udfordres).
- c. Geografi. Overhøringen bør omfatte fysisk og politisk Jordbeskrivelse (omtrentlig i samme Omfang som i Munthes Geografi ved Velschow eller Rimestads mindre Lærebog i Geografi) tilligemed de uundværligste Sætninger af den matematiske Geografi, hvortil vil kræves, at Underviisningen gives i samme Omfang som i de lærde Skolers øverste Realklasser.
- d. Arithmetik, som bør være lært saaledes, at der haves et klart Begreb om de elementære Regningsoperationer, om positive og negative,

hele og brudne, rationale og irrationale Tal, samt Færdighed i praktisk Regning. Derhos forlanges Øvelse i at løse simple Ligninger af første Grad med een eller flere Ubekjendte, samt Bekjendtskab med Logarithmer og Øvelse i deres Brug. Bogstavbetegnelsen og de sædvanligste Transformationer af Bogstav-Udtryk bør være saa vidt indøvede, som det til en tydelig Forstaaelse af ovennævnte Indhold er nødvendigt. Ved Examen blive to Regneopgaver, af hvilke den ene bør kræve Anvendelse af Logarithmer, skriftlig at besvare.

- e. Geometri. Deraf fordres Plangeometriens Hovedsætninger og deres praktiske Anvendelser, navnlig til Udmaaling af plane Arealer. Af Stereometrien fordres kun de vigtigste Sætninger om Legemer og Fladers Udmaaling. I Geometri forelægges ingen særskilt skriftlig Opgave, hvorimod Examinanden ved Overhøringen maa lægge for Dagen, at han forstaaer Anvendelsen af Passer og Lineal til Konstruktioners Udførelse paa Papiret.
- f. Tydsk, hvori kræves, at Examinanden med Lethed og Sikkerhed kan forstaae jævn Prosa og besidder antagelig Fasthed i Grammatikens Hovedregler og Kjendskab til det almindelige Ordforraad. Prøven anstilles saavel i et i Skolen læst Pensum af mindst 200 almindelige Oktavsider som i Stykker af tydske Skribenter, der ikke ere læste.
- g. Naturhistorie. Deri fordres en Oversigt over Dyrenes og Planternes Væsen og karakteristiske Udviklingsformer (efter kortfattede Lærebøger, saasom Lützens Begyndelsesgrundene af

Dyrerigets Naturhistorie og Bramsens, Dreyers, Petits eller Vaupells Lærebøger i Planterigets Naturhistorie).

- h. Skrivning og Tegning. Udfaldet af Prøven heri bedømmes ikke blot efter en Prøveskrift og en Prøvetegning, som udføres forinden Examen under Underviisningen for at fremlægges ved Examen, men tillige efter den ydre Behandling af de skriftlige Examensudarbejdelser.

Prøven anstilles, med Undtagelse af de foran nævnte skriftlige Opgaver, alene mundtlig.

Ved den særskilte Prøve i Latin for Pharmaceuter forlanges, at der skal være ordentlig læst en lille Læsebog for Begyndere, til Indøvelse af Grammatikens Hovedregler, navnlig for den almindeligste regelmæssige Bøining og til Erhvervelse af det almindeligste Ordforraad samt saa meget, som svarer til 16 Sider i en Teubners Stereotypudgave af en let latinsk Forfatter, saa som Cornelius Nepos, Justinus, Eutropius. Ved Prøven skeer Overhøringen saavel i Læsebogen som i den læste Deel af en Forfatter.

2. Udfaldet af Examen tilkjendegives ikke ved forskjellige Charakterer, men alene ved Udtrykket „Bestaaet“ eller „Ikke-Bestaaet“ saaledes at „Bestaaet“ kan gives Tillægget „med Udmærkelse“. Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet forbeholder sig at give de nærmere Bestemmelser om, hvad der ved Prøverne i de enkelte Fag skal fordres for at have bestaaet Examen. Indtil videre blive de Regler, som i denne Henseende og overhovedet om Charaktererne midlertidig ere gjorte gjældende ved den ifølge Bekjendtgjørelsen af 18de

September 1855 anordnede Afgangsexamen for Realdisciple, at tage til Følge.

3. Ingen kan stedes til den omhandlede Examen, med mindre han, som Discipel i Skolen, har deeltaget fuldstændig i Underviisningen i det Ringeste de to sidste Aar af Skolens Kursus til Afgangsexamen.
4. Tiden for Examens Afholdelse, der bør være en Gang for alle bestemt, men iøvrigt kan afpasses for den enkelte Skole efter dens eget Ønske, bliver, efter Forslag af Skolens Bestyrelse eller Bestyrer, at bestemme af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet.
5. Opgaverne til den skriftlige Deel af Examen gives af vedkommende Lærer i Faget ved Skolen i Forening med Skolens Bestyrer og den for Faget udnævnte Censor ved Examen.

Ved de skriftlige Prøver skal Tilsynet føres af en af Skolens Lærere, som af Skolens Bestyrer dertil vælges og ikke maa være Lærer i det Fag, hvortil Opgaven hører. Desuden skal en af Skolebestyreren med vedkommende Censors Minde antagen Opsynsmand være tilstede, i hvis Nærværelse den forseglede Opgave aabnes i Examenslocalet, efter at alle Examinander ere samlede, og som betegner enhver afleveret Udarbeidelse med sit Navn.

6. Den mundtlige Examen overværes af tvende Censorer. Den ene af disse Censorer, der maa være i Besiddelse af mathematiske Kundskaber, udnævnes af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet.

Examensprøven i ethvert Fag censureres tillige af den examinerende Lærer. De censurerede skriftlige Udarbeidelser blive at indsende til bemeldte Ministerium, hvis det af Samme forlanges.“

Førend jeg fremdeles skrider til en nærmere Skil-
 dring af Underviisningen, som den vil blive indrettet
 her ved Skolen, maa jeg omtale en Foranstaltning,
 som vil blive sat i Værk fra Begyndelsen af næste
 Skoleaar, og som vel umiddelbart kun vedkommer Sko-
 lens studerende Disciple, men som dog ogsaa har stor
 Indflydelse paa Realdisciplenes Stilling ved Skolen og
 Underviisning. Latinunderviisningen vil her-
 efter først indtræde i Skolens 3die Klasse.
 Ved den for de lærde Skoler nu gjældende Underviis-
 ningsplan af 13de Mai 1850 var dette sat som en al-
 mindelig Bestemmelse for samtlige Skoler. Men da
 en Bekjendtgjørelse af 30te November 1864 gjorde
 nogle Forandringer i denne Plan, tillodes det, at La-
 tinunderviisningen ved de Skoler, der maatte ønske
 det, maatte begynde i 2den Klasse. Her ved Skolen
 troede man at burde benytte sig af denne Tilladelse;
 ved min Overtagelse af Rektoratet her for to Aar
 siden fandt jeg da Underviisningen her ordnet saaledes,
 som den i Medfør deraf maatte være. Selv har jeg
 derimod hidtil ikke kunnet overbevise mig om Rigtig-
 heden eller Nødvendigheden af denne Ordning for de
 studerende Disciple selv. Det er og har i mange Aar
 været min Overbeviisning, at et Barns første Erhver-
 velse af grammatiske Forestillinger ikke alene helst
 maa skee ved Hjælp af Modersmaalet, men at den slet
 ikke kan skee ved Hjælp af et fremmed Sprog uden
 blot derved, at han omsætter paa sit Modersmaal de
 Sætninger i det fremmede Sprog, igjennem hvilke man
 vil føre ham til de grammatiske Forestillinger; et
 Barn lærer ikke at kjende Subjekt, Objekt og Udsagns-
 ord ved at betragte Ordene: bonus civis patriam amat,
 men kun ved i Tankerne at oversætte dem og saa
 sysle med de danske Ord: den brave Borger elsker sit

Fædreland. Saa det bliver et Selvbedrag, naar man troer at føre ham til Forestillingerne igjennem et fremmed Sprog; dette kan ikke andet end gjøre det vanskeligere for Barnet at faae Begreberne klare og tydelige; og det gjør ham Arbeidet mange Gange større og sværere. Og efter min faste Overbeviisning er det paa den anden Side et lige saa stort Selvbedrag, der ligger til Grund for den Frygt, at Barnet skulde lide Skade paa sin umiddelbare og sikke Besiddelse af Modersmaalet, fordi han igjennem dette føres til at kjende de grammatiske Grundbegreber. Men staaer det altsaa for mig som afgjort, at den første Underviisning i Sproglæren maa skee igjennem Modersmaalet, saa har igjen paa den anden Side en mangeaarig Erfaring ved egen Syslen med denne Gjærning lært mig, at et Aars Underviisning i Dansk er aldeles utilstrækkelig til at skaffe Begynderen den fornødne Sikkerhed og Klarhed over de almindeligste grammatiske Begreber, naar man ikke for Grammatikens Skyld vil utilbørlig tilsidesætte andre lige saa vigtige Sider ved den danske Underviisning. Med andre Ord: skal man naae det, der er Øiemedet med ikke at begynde paa Latinen strax i første Klasse, saa maa dette Fag først indtræde i 3die Klasse. Men man siger, at Disciplene nu, siden Latinens Begyndelse er bleven henlagt til 3die Klasse, ikke mere opnaae den Sikkerhed i dette Fag, som de opnaaede i gamle Dage. Deels troer jeg virkelig ikke, at Sikkerheden nu er synderlig ringere, end den var i gamle Dage; deels, saa fremt den virkelig skulde være det, saa troer jeg, Grunden ligger paa ganske andre Steder og da meest i Tidens hele Maade at betragte dette Fag paa. Før min Ankomst til Viborg havde jeg i 12 Aar ved Odense Skole læst Latin i de høiere Klasser med Disciple, der først havde

begyndt paa Faget i 3die Klasse; jeg har dog aldrig hos dem mærket nogen Mangel, som jeg kunde troe, ikke vilde være tilstede, dersom de havde begyndt tidligere; man har heller aldrig der tænkt paa at lægge Fagets Begyndelse længere nede end i 3die Kl. Saa Meget om Sagen i Almindelighed betragtet blot med Øiet fæstet paa de studerende Disciple. Tages der nu fremdeles Hensyn til Realdisciplene, saa bliver det ogsaa for disses Skyld af Vigtighed først at lade de studerende Disciple begynde paa Latin i 3die Klasse. Saaledes som Realunderviisningen efter de af Ministeriet givne Forudsætninger her ved Skolen maa indrettes, kan der ikke indtræde nogen fuldstændig Sondring mellem Realdisciplene og de studerende Disciple før ved Udgangen af 3die Klasse. Andensteds, hvor Sagen er ordnet paa samme Maade, søger man da i de lavere Klasser (3die og 2den) at faae Realdisciplene til at deeltage med de studerende i Latinunderviisningen. Dette kan jeg ikke lægge an paa. Deels er det mig umuligt at troe, at Realdisciplene virkelig skulde have noget sandt Gavn for deres Dannelse af det ene eller endog af to Aars Underviisning i Latinens første Begyndelsesgrunde. Deels har allerede Erfaringen her lært mig, hvor svært det ofte kan falde at faae Fædre, der sætte Sønner i Skolen, som ere bestemte til at gaae Realveien, til at lade disse deeltage i den første Latinunderviisning; de kunne ikke troe, at det er rigtigt eller gavnligt at lade Børnene lære Noget, som de slet ikke ville faae Brug for. Men det kan ikke Andet end virke i høi Grad fordærvelig paa den hele Klasse, naar en stor Deel af dens Disciple i Hjemmet stadig faae at høre, at de ingen Brug have for det Fag, der er udrustet med det største Tal Timer, og tydelig kunne mærke, at deres Fader slet ikke lægger

Vægt paa, hvordan de gjøre deres Gjerning til disse Timer. Følgelig maa Skolen, saa længe Realdisciplene ikke ere fuldstændig udsondrede fra de studerende Disciple, i disses Latintimer søge at sysselsætte hine med Ting, hvoraf de mere umiddelbart kunne have Gavn for deres følgende Dannelse. Men da dette her maa skee ved at lade dem dele Underviisning med andre Klasser, saa er det af sig selv klart, hvilke Ulemper det vilde medføre for Timefordelingen, dersom det skulde skee ikke blot i 3die men ogsaa i 2den Klasse; disse Ulemper vilde være saa store, at der vilde være god Grund til at frygte for, at det vilde være et skuffende Skin, naar Skolen sagde, den gav sine Realdiscipler en alvorlig Sysselsættelse ogsaa i disse Timer.

Dernæst skal jeg om selve Realunderviisningens Ordning her ved Skolen meddele Følgende. Skolens to nederste Klasser ville, som man alt vil have seet af det Foregaaende, herefter være Fællesklasser; først ved Udgangen af 2den Klasse vil det være at afgjøre, om en Discipel skal gaae Realveien eller den studerende. Men endnu i 3die Klasse ville begge Slags Disciple følges ad og dele Underviisning i alle Fag, blot med den Undtagelse, at i de studerendes Latintimer ville Realdisciplene i Forbindelse med andre Klasser blive sysselsatte med dansk Stil og Sproglære, Regning, Skrivning og Tegning. Efter Udgangen af 3die Klasse ville de da endnu have et toaarigt Kursus at gennemgaae, saaledes at de ville faae en for dem særlig anlagt Underviisning i en toaarig 4de Realklasse, A og B. Saaledes vil en Realdiscipel, som er optagen i Skolens nederste Klasse i den almindelige Alder, 9 til 10 Aar, kunne være færdig til at stædes til Afgangsprøven, naar han bliver 14 til 15 Aar gammel. Ved den ovenfor aftrykte Bekjendtgjørelse er det fast-

sat, hvad det er for Fag, hvori der vil blive meddeelt Underviisning i Klassen. Men desuden vil ogsaa Engelsk blive et almindeligt Underviisningsfag for samtlige Disciple i Klassen; og dersom nogen af disse ønsker fremdeles at fortsætte den Underviisning i Fransk, han alt har faaet i 2den og 3die Klasse, vil ogsaa dette blive gjort muligt; kun maa han i saa Fald selv sørge for at skaffe sig Underviisning i Skrivning, dersom han behøver det. Endnu skal jeg blot bemærke, at i Mathematik vil Klassen blive deelt, saa at A og B faae Underviisning hver for sig. Til klarere Oversigt meddeles endnu her følgende Udsigt over Timefordelingen i Klassen for hvert Fags Vedkommende:

Dansk vil faae	3	Timer	ugentlig,
Tydske	3	—	—
Engelsk	4	—	—
Religion	2	—	—
Historie	3	—	—
Geografi	3	—	—
Naturhistorie	4	—	—
Mathematik	4	—	— for hver Afdeling
Regning	3	—	—
Skrivning eller			
Fransk	3	—	—
Tegning	2	—	—
Sang	2	—	—
Gymnastik	2	—	—

---

tilsammen 38 Timer.

Før jeg slutter, har jeg endnu et Raad at udtale, som jeg alvorlig maa lægge Alle paa Hjerte, der tænke paa at lade deres Børn benytte sig af den Realunderviisning, der saaledes vil blive sat i Gang her ved Skolen. For enhver Discipel, enten han skal studere

eller gaae Realveien, er det af Vigtighed, baade at han deeltager i Skolens Underviisning fra først af, og at han indtræder i 1ste Fællesklasse i den Alder, der bedst passer til hele Skolens Underviisningsplan, nemlig først efter at han har fyldt sit tiende Aar. Men det er dog af aller størst Vigtighed for vordende Realdisciple. Deels maa Ingen gjøre Regning paa, at hans Søn vil blive tidligere færdig til at stædes til Afgangsprøven, naar han kommer ind i en yngre Alder. Deraf vil i de aller fleste Tilfælde Følgen blive, at vedkommende Discipel kommer til at sidde to Aar i en Klasse, som han ellers havde kunnet gennemgaae paa et Aar; thi ved enhver Opflyttelse til en høiere Klasse maa Skolen tage det lige saa alvorlig med sine Fordringer til Modenhed hos Realdisciplen som hos den studerende. Deels maa Ingen agte det for en let Sag at faae en Discipel saaledes forberedt i Hjemmet, at han skulde kunne optages i den høiere Klasse, der ellers vilde passe til hans Alder; Realdisciplene skulle jo være færdige til Afgang i en temmelig ung Alder; og naar Skolen skal optage en saadan Discipel i en høiere Klasse, maa den derfor med saa meget desto større Omhu vaage over, at han virkelig i alle Dele svarer til den Klasses Udviklingstrin, hvori han bliver optagen.

Hermed skal jeg anbefale denne vor Skoles nye Virksomhed til alle Vedkommendes Velvillie. Fra Skolens Side skal der blive gjort Alt, for at de, der have givet det første Stød til denne Udvidelse af dens Gjærning, ikke skulle fortryde, at de have gjort det.

D. 28de Juni 1868.

H. H. Lefolii.

Udsigt

over

de offentlige Prøver

i

Viborg Kathedralskole for Aaret 1867—68.

1. Afgangsprøven.

Fredagen d. 10de	Juli	Kl. 8.	Latin.
Lørdagen d. 11te	—	” 8.	Historie.
Mandagen d. 13de	—	” 8.	Hebraisk.
Tirsdagen d. 14de	—	” 8.	Arithmetik.
Torsdagen d. 16de	—	” 8.	Geometri.
Fredagen d. 17de	—	” 8.	Græsk.
Lørdagen d. 18de	—	” 8.	Naturlære.

2. Aarsprøven.

Mandagen den 22de Juni.

8—12. 7de Kl. B. Geometrisk Udarbeidelse.

Tirsdagen den 23de Juni.

8—12. 7de Kl. B. Udarbeid. i Modersmaalet (Fri Opg.)
 4—8. — — Oversættelse fra Latin til Dansk
 (Version).

Onsdagen den 24de Juni.

8—12. 7de Kl. B. Udarbeidelse i Modersmaalet
 (Bunden Opgave).

Torsdagen den 25de Juni.

8—12. 7de Kl. B. Oversættelse fra Dansk til Latin
 (Latinsk Stil).
 4—8. — — Arithmetisk Udarbeidelse.

Tirsdagen den 7de Juli.

- 8—10. 3die, 2den og 1ste Kl. samt de ikke-stud. Disc.
Regning.
11. Hele Skolen Sang.

Onsdagen den 8de Juli.

- 8—11. 6te, 4de og 3die Kl. Latinsk Stil.
5te, 2den og 1ste Kl. Dansk Stil.
2—5. 6te, 4de og 3die Kl. Dansk Stil.
5te Kl. Latinsk Stil.

Fredagen den 10de Juli.

8. 6te Kl. Religion.
8—9½. 2den Kl. Geografi.
10—12. 5te Kl. Naturhistorie.
3—6. 7de Kl. B. Historie.
3—5½. 3die Kl. Arithmetik.
3—5½. 4de Kl. Naturhistorie.

Lørdagen den 11te Juli.

- 8—9½. 6te Kl. Geometri.
8—9½. 1ste Kl. Geografi.
10—12. 4de Kl. Græsk.
10—12. 2den Kl. Naturhistorie.
3—4½. 5te Kl. Græsk.
3. 6te Kl. Tydsk.
3—5½. 3die Kl. Geografi.

Mandagen den 13de Juli.

8. 6te Kl. Geografi.
8—9½. 2den Kl. Latin.
10—12. 5te Kl. Arithmetik.
3—6. 7de Kl. B. Græsk.
3—5½. 4de Kl. Historie.
3—5. 1ste Kl. Naturhistorie.

Tirsdagen den 14de Juli.

- 8—9½. 6te Kl. Historie.
8—9½. 2den Kl. Historie.
10—12. 5te Kl. Tydsk.
10—12. 1ste Kl. Dansk.
3—5½. 4de Kl. Geografi.
3—6. 7de Kl. B. Arithmetik.
3—5½. 3die Kl. Historie.

Torsdagen den 16de Juli.

- 8—9½. 2den Kl. Religion.
 8—9½. 1ste Kl. Tydsk.
 10—12. 4de Kl. Tydsk.
 10—12. 5te Kl. Fransk.
 3—6. 7de Kl. B. Geometri.
 4. 6te Kl. Fransk.
 3—5½. 3die Kl. Naturhistorie.

Fredagen den 17de Juli.

- 8—10. 4de Kl. Latin.
 8—9½. 3die Kl. Fransk.
 10—11½. 5te og 4de Kl.'s ikke-stud. Disc. Naturlære.
 10—12. 5te Kl. Geografi.
 3—6. 7de Kl. B. Naturlære.
 3—5½. 4de Kl. Fransk.
 3. 6te Kl. Naturhistorie.

Lørdagen den 18de Juli.

- 8—9½. 6te Kl. Latin.
 8—9½. 5te Kl. Latin.
 10—12. 5te Kl. Historie.
 10—12. 3die og 2den Kl.'s ikke-stud. Disc. Engelsk.
 3—6. 7de Kl. B. Latin.
 3—5½. 4de Kl. Arithmetik.
 3—5½. 3die Kl. Religion.

Mandagen den 20de Juli.

- 8—9½. 7de Kl. B. Hebraisk.
 8—9½. 6te Kl. Arithmetik.
 8—9½. 2den Kl. Tydsk.
 10—11½. 5te og 4de Kl.'s ikke-stud. Disc. Engelsk.
 10—12. 5te Kl. Religion.
 10—12. 3die Kl. Tydsk.
 3—4½. 1ste Kl. Religion.
 3—5½. 4de Kl. Geometri.

Tirsdagen den 21de Juli.

- 8—9½. 1ste Kl. Historie.
 8—9½. 6te Kl. Græsk.
 8—9½. 2den Kl. Dansk.
 10—11½. 3die Kl. Latin.
 10—12. 4de Kl. Religion.
 10—12. 5te Kl. Geometri.

Onsdagen d. 22de Juli Kl. 10 afholdes **Skolens aarlige Fest** til Kundgjørelse af Prøvernes Udfald.

Torsdagen d. 9de Juli Kl. 8 holdes **Optagelsesprøve** over de Disciple, der ere meldte til at indtræde i Skolen.

Underviisningen begynder igjen i det nye Skoleaar Mandagen d. 24de August Kl. 8.

Til at overvære de mundtlige Prøver og Skolens Aarsfest indbydes Disciplenes Forældre og Foresatte saa vel som enhver somhelst, der ellers maatte have Sind til at følge med, hvad der vedkommer Skolen og dens Gjerning.

Viborg Kathedralskole, den 20de Juni 1868.

H. H. Lefolii.

1868.